

fangsartende des geme

ur die, welche sich der Rechtsgelehr-
hollen, 1r Theil, enthaltend das Recht
das Sachenrecht, gr. 8. 1788. 2 fl. 24 fr.
le *Et quod circa Missam Parochi-*
um est; Dissertatio. 8. maj.

.) Kantische Denkformen, oder Katego-

.) Versuch einer kritischen Untersuchung
Geschäfte, und Beantwort. der

heben die moralische Lehren so wenig in
und Handlungen über? gr. 8. 1788. 54 fr.

Actio Confessorum in Tribunali
ra Instructiones S. Caroli Bortomazi

Franc. Salesii, 4 Partes. 8. maj.

3 fl. 15 kr.

6. Valent.) medizinisches - praktisches
Krankheitskrankheiten zum Gebrauche

des schönen Geschlechts 1r Theil. 8.

1 fl. 30 fr.

Maria) *Notæ historicae in Univer-*
sum rationibus consentaneis adsertæ,

flor. critico dogmaticis illustratæ.
prehensæ, Tomus 2 dus. Colon.

1 fl. 30 kr.

Aug.) verbesserte anatomische Tabellen,
großen Zusätzen vermehrte und mit Regi-

stabe gr. 8. Frankf. 1783. 2 fl. 15 fr.

in.) Verbesserungen und Zusätze, welche
verbesserten Ausgabe seiner Geschichte

alten sind. Für die Besitzer der alten
Ausgabe, gr. 8. Ulm 1783. 30 fr.

ist.) Anleitung zur praktischen Gottes-
dem Entwurfe der Wiener Studienverbes-

theile gr. 8. 1783. 5 fl.

eredsamkeit, oder anderlesene heilige Geheim-
tenreden auf die vornehmsten Festtage,

der Französischen und Deutschen Predi-
einem Entwurf jeder Predigt versehen

4 Bände, gr. 8. Bamberg, 1785

7 fl. 30 fr.

Josen-
mus.

Cemi-
czky.

Fe
is seminit
sem felset

LIV

Oeuvre

gr.

Précis

coi

An

G

Progett

zi

de

178

Diction

and

Veillées

Puf

do

Voyage

par

Ouv

Pla

Ge

Yo

Par

Ph

fan

gr.

Idées

une

The Pri

LL

178

Essai d

A

en

de

me

8.

ve 15 524.036 24
A B C
KÖNYVETSKE,
A'
NEMZETI
ISKOLÁKNAK
HASZNOKRA.

A B C
oder
Namenbüchlein,
zum Gebrauche
der
National Schulen
in dem
Königreiche Ungarn.

— — — — —
Cum speciali Priv. Sac. Cæsar. Reg. Apost. Majest.
— — — — —

Kostet ungebunden 6. Kreuzer.

— — — — —
O S E N,
gedruckt mit königl. Universitätschriften,
M D C C L X X V I I I.

Magyar apró betűk:

I.

a b c d e f g h i j k l m n

ā b c d ē f g h ī j k l m n

Magyar öreg betűk:

A B C D E F G H I J K L M N

ā b c d ē f g h ī j k l m n

ſ ſ ſ ſ ſ ſ ſ

ſ ſ ſ ſ ſ ſ ſ

Magyar folyó betűk:

a b c d e f g h i j k l m n

A B C D E F G H I J K L M N

Magyar kézírás betűk:

a b c d e f g

A B C D E F G

o p q r s t u

O P Q R S T U

Buchstaben in Handschriften.

a b c d n f g h i j k l m n

ā ē ī ō ū ö ü

A' magánhangzó betűk, midőn azokat hosszúsan ejtjük:

á é í ó ú ö ü

5.

o p q r s t u v x y z.

o p q r s t u v w x y z

OPQRSTUVWXYZ

OPQRSTUVWXYZ

OPQRSTUVWXYZ

OPQRSTUVWXYZ

o p q r s t u v w x y z

OPQRSTUVWXYZ

h i j k l m n

h i j k l m n

v w x y z

V W X Y Z

o p q r s t u v w x y z

OPQRSTUVWXYZ

A' magánhangzó betűk, mid'ön azokat rövidedé ejtjük

a e i o u ö ü

I.

Ba	be	bi	bo	bu	bö	bü
Bá	bí	bé	bó	bú	bö	bü
Co ko	ci tzi	ca ka	cu ku	ce tze	—	—
Da	do,	di	de	du	dö	dü
Fo	fü	fi	fö	fa	fu	fe
Ge	ga	gu	go	gü	gi	gö
Gyi	gyo	gya	gyö	gyu	gye	gyü
Ha	he	hu	ho	hü	hi	hö
Ja	jö	je	jü	ji	ju	jo
Kö	ke	ki	ko	kü	ka	ku
Lü	la	lö	li	lu	le	lo
Ly	lyö	lya	lyu	lye	lyü	lyi
Mu	ma	mi	me	mö	mo	mü
No	ne	nö	na	nü	ni	nu
Nya	nyö	nye	nyü	nyu	nyi	nyö
Pi	pa	pe	pu	po	pö	pü
Ra	ro	re	rö	ru	rü	ri
So	sa	su	se	sö	si	sü
Sza	sze	szö	szi	szo	szü	szu
Tu	ti	tü	to	te	tö	ta
Tye	tyo	tyi	tyü	tya	tyu	työ
Tso	tza	tse	tsu	tfi	tsü	tsö
Tza	tzi	tzü	tzo	tze	tzö	tzu
Ve	va	vö	vi	vü	vu	vo
Zu	ze	zi	zö	za	zo	zü
Zfi	zfu	zsö	zse	zsü	zsa	zso
Ab	ud	ak	öm	öz	ed	ám
Ots	ij	út	ék	öb	in	öl
At	es	ád	öt	ösz	ön	iz
Ön	il	ök	ol	ész	ág	öt
El	ár	ép	ös	úsz	am	út

Al	id	ev	ofz	ét	em	et
Ik	fv	él	üid	és	új	eb
An	if	any	ot	ág	afz	ig
Un	egy	öv	úgy	ül	ég	üt
Om	áts	én	ás	öt	ok	ít
Az	iny	ágy	en	ét	ek	ün

3.

Bab	bot	bér	bús	dob	dús	dél
Fal	fog	fül	gaz	gém	gyík	göz
Hid	húr	had	hely	jel	jég	jász
Kád	köd	kép	kas	láb	len	lyuk
Mák	méz	moly	nád	nép	nyak	nyúg
Pad	per	pók	rab	rét	rúd	rák
Sas	seb	sír	szem	szín	szösz	szúk
Tag	téj	tör	tok	tyúk	tsat	tsik
Tzél	vám	vég	vad	víg	xer	xes
Zaj	zúz	zab	zseb	zfib	zsúp	zsák

4.

Bda	bla	bra	chri	cla	cra
Cne	eta	ctra	dro	flo	fre
Gna	gre	gva	pha	pla	pro
Pfa	pti	phti	qui	sci	fcho
Sma	spe	sphoe	sta	stru	tra

5.

Abs	áld	ért	ölt	int	olt
Ing	agg	azt	árt	unt	önt
Enyv	üst	értz	áll	ölyv	ángy
Olly	ott	est	írt	itt	ejt

6.

Bólt	bors	bárd	domb	föld	füst
Gond	görts	gyöngy	hant	hang	hartz
Jobb	járt	jött	kints	könyv	kults
Lántz	liszt	lomb	mind	most	mert
Nedv	nyárs	nyóltz	póltz	pánt	pénz

Rest	rojt	rantz	ling	szarv	szárny
Talp	társ	tsont	tsepp	tsenk	tzomb
Vont	vers	vélt	vaks	zöld	zsöld

7.

Frigy	prém	glét	prés	grázd	pléh
Grif	sróf	spék	strutz	drintz	Prut

8.

Ba	bar	bars	barst	bonts	bontsd
Da	dar	darv	dönt	dönts	döntsd
Fa	faj	fajt	félt	félts	féltsd
Go	gon	gond	Győr	György	gyújts
Ha	haj	hajt	hajts	hajtsd	hútsd
Ja	jár	járt	ka	kar	kard
Le	len	lent	láng	lant	lántz
Ma	mar	marj	mos	most	menyj
Nye	nyer	nyers	nyersz	nints	nyomsz
Pe	per	pert	pénz	peng	ponty
Ra	raj	rajt	ránt	ránts	rántsd
Si	sir	sirt	só	sóz	sózd
Sza	szán	szánt	szánsz	szánts	szántsd
Ta	tár	tárgy	tart	tarts	tartsd
Ve	ver	verj	zen	zeng	zengj

III. §.

1.

Bi-ás	bi-al	di-ó	de-ák
Fi-ú	fa-i	fi-ók	fü-ás
Bu-ár	hé-as	hi-úz	ku-asz
Jo-áb	le-ány	ma-i	mi-att
Nó-é	pa-is	pi-azt	ri-aszt
Si-on	fü-artz	hi-ú	vi-asz
Mi-énk	li-u	pi-om	ti-éd

2.

A-jak	á-gyú	ba-goly	bá-nat
			Da-

Da-rab	do-rong	e - béd	e - rő
Fa-lat	fű - tés	ga-lamb	győ-kér
Ha-lom	ho-mok	i - nás	i - tal
Já-rom	ju - har	ke-mény	kő-vet
Lá-da	lu - gas	ma-dár	me-ző
Né-ma	nye-reg	o-laj	ő-köl
Pa-lánk	pi - pats	ra-gya	ró-ka
Ső-vény	sá - tör	sza-káts	szü-ret
Ta-náts	te - ve	tsa-ta	tzi-pó
Ú - szó	út - sza	ve - fe	vő-dör
Zá-log	zú-gás	zsi - dó	zsi - neg
Drá-va	drá-ga	dri-da	dra-bant
Fri - gyes	gró-nát	pré-da	kré-ta
Klá-ra	pró-ba	pri-bék	ptrü-tsök
Spa-nyol	stra-sa	tra-gya	tré-bely

3.

Job-bágy	med-dő	fag-gat
Fagy-gyú	éj - jel	rok-ka
El - len	ol - lyan	fom-ma
In - nét	din-nye	nap - pal
Bor - ral	mos-sad	vesz-sző
Pat - tog	haty-tyú	iz - zad

4.

Bod - nár	ked-ves	bod-za
Hagy-ma	fegy-ver	haj - dú
Jaj-gat;	haj-lik	daj - ka
Al-ku	el - me	baj - nok
Fej-sze	fej-tet	buk - tat
Fek-tet	ál - dat	pol - gár
Mol-nár	bal-ta	kul-tsár
Pál-tza	bál-vány	poly-va
Em-ber	bom-lás	szom-széd
Gon-dos	gyen-ge	han-gya
Kén-kő	fény-lelt	ön-tött

Len-tse	pin-tze	köny-vek
Rep-des	kap-tza	ár-botz
Dár-da	for-gáts	bor-jú
Bár-ka	bar-lang	er-fzény
Hár-tya	gör-tsös	or-tza
Ár-va	ér-zek	fes-lelt
Fös-vény	bot-lott	esz-köz
Fosz-tott	kotz-ka	dézs-ma

5.

A-blak	a-bronts	i-brik
La-bda	na-drág	sá-frány
A-pró	be-gre	i-kra
Si-klós	ká-plány	gyö-trött
Ra-spoly	i-ftab	o-ftor
E-skütt	o-ftrom	fla-ftrom

IV. §.

I.

Fi-a-tal	á-ga-zat	i-té-let
Gé-mi-a	da-li-ás	vi-a-dal
A-ján-dék	e-sze-lös	hé-a-zat
Di-é-nes	fi-ó-kos	i-de-gen
A-po-ftol	hé-á-ban	fü-al-lom
I-dé-zet	e-gye-nes	ö-rú-i
Le-o-pard	e-pe-dek	ó-ra-i
Pa-i-fos	a-vú-lok	ö-le-lem
Men-nye-i	mi-ni-om	pi-a-tzi
Re-á-jok	ri-a-dok	fzkó-fi-om
Spon-gyi-a	i-sko-la	fi-e-tek
Vi-a-fzos	u-ra-lom	mi-e-ink
Er-de-i	vi-o-la	bi-a-li

2.

Ag-eb	ing-új	fék-agy	nyil-ág
Por-a-rany	ízám-a-dás		bor-i-vó
			Pürt-

Fürt-a-gyas	föld-e-dény	hal-e-vő
Ál-or-tza	ar-any-értz	hám-i-stráng
Hon-ü-lő	vas-á-ros	kép-i-ró
Ke-zes-társ	ízt-a - dó	láb-i-kra
Szél-any-ja	föld-ofz-tó	könyv-á-ros
Kéz-i-rás	len-o-laj	ke-rék-agy
Vak-a-blak	ál-aj-tó	va-dász-eb
Mind-e-gyik	nap-e-fet	nyers-erő
Nyúl-ár-nyék	ör-ál-lás	réz-ön-tő
Sir-á-só	ál-tal-út	júh-a-kol
Sze-kér-út	Nagy-i-da	Gazd-asz-szony
Sza-bad-út	vad-al-ma	víz-ő-zön
Há-lát-a-dó	go - nosz-a-ka - ró	
Ke-refzt-a-tya	ke-refzt-a-nya	
Bal-e ve-ző	se - lyem-ereíz-tő	
Te-jes-é-tek	fér-ges-é-tek	
Szár-nyas-e-gér	ofz - lop-ön-tő	
Lúd-a-pró-lék	bál-vány-i-má-dó	
Le-vél-a-rany	mi-ves-em-ber	
U-tól-étek	fok-i- ha-tó	
Szál-lás-adó	mész-é-ge-tő	

3.

El-á-múlt	fel-a-dás	leg-al-só
Meg-a-szalt	leg-ot-tan	kinn-ü-lő
Verd-ál-tal	vedd-e-lő	írd-u-tánn
Ülj-e-lől	állj-el-lent	ol-tsad-el
Ál-tal-á-fott	tá - vúl-e-fett	
E-gyütt-ü-lünk	e-lőbb-ü-zöm	
El-lent-ál-lok	e-lől-é-rő	
Fel-ál-do-zom	kör-nyúl-ár-ko-lom	

4.

Sü-te-mény	al-kot-mány	vá-fott-ság
Ve-szett-ség	kép-te-len	só-ta-lan
É-ret-len	tu-dat-lan	na-pon-ként

Az-e-lött	ez-u-tánn	az-a-latt
Bá-nat-ban	tu-dós-tól	kö-vek-ről
Ü-szög-nél	köny-ved-re	ér-tem-is

5.

Mind-ún-ta-lan	jót ta-núl-gaśś
O-jad ma-gad'	min-den rośz-tól.
I-ſten-nél	nints ſem-mi el-rejt-ve.
So-ha nem kel-le-ne	ha-zud-nunk.
En-ge-del-mes	kedj ſzű-lé-id-nek.
Fi-gyel-mezz	ta-ni-tó-id-ra.
Nap-ról nap-ra	töb-bet ta-núlj.
Ál-mo-do-zom	bűn-tet-len-ség
Di-tse-ke-dem	e-géſzség-te-len
Bor-za-do-zok	faj-dal-mat-lan-ság
Dö-hös-kö-dés	baj-no-kos-ko-dás
Ed-de-ge-lem	eſz-te-len-ke-del
Fo-lya-mo-dás	ha-ſon-lít-ha-tó
Ha-da-ko-zás	gyö-ze-del-mef-ség
Gyá-mo-lí-tó	gyö-nyör-köd-te-tő
E-le-gyes-leg	fe-je-de-lem-ség
Há-nya-ko-dás	i-de-ge-ni-tés
Ját-ſzo-do-zom	in-dú-la-toſ-ság
Ke-gyel-me-ſen	ir-gal-mas-ko-dom
Lán-go-do-zó	mo-ſto-hál-ko-dó
Lo-bog-ta-tom	kér-dez-de-ge-lem
Mu-lan-dó-ság	nyug-ha-tat-lan-ság
Pél-dá-ló-zom	ne-vez-de-ge-lem
Ó-lál-ko-dó	zö-rög-dö-gö-lés
Rá-gal-ma-zó	pa-na-ſzöl-ko-dás
Zú-go-ló-dás	ſzá-ka-dat-la-núl
Ve-re-bets-ke	pár-tol-ko-dó
Té-ve-lye-dő	tö-kél-let-len-ség
Rej-te-ge-tés	re-pe-dez-te-tés
Sa-nyar-ga-tó	veſz-teg-le-te-ſen
Ta-paſz-ta-lom	ſze-ren-tsét-le-núl

I.

Ba	bi	bu	be	bo	bau	ben
Cafa	ceze	ci zi	co fo	cu fu	cá ză	có zó
Da	do	di	du	de	dei	dau
Fa	fi	fu	fe	fo	fau	fir
Ga	go	gi	gu	ge	gau	gă
Ha	hi	ho	he	hu	heu	hau
Ja	jo		je	ju	jă	jau
La	li	lu	le	lo	lă	lă
Ma	mau	mie	mei	ne	nu	neu
Pa	pi	pu	pe	po	pau	pei
Ra	ru	re	ro	ri	rei	rau
Sa	sie	sen	tau	tie	tu	ta
Va	vau	ve	vie	vă	vor	vo
Wo	ra	wie	ro	wei	ru	re
Ză	zu	ze	zo	zi	za	zô

2.

Ab	ob	üb	ach	ich	auch	äch
Eich	euch	eid	öd	aff	of	af
Auf	ag	eig	aug	ed	if	aal
Ahl	ehr	ihm	ihu	ihr	ohr	uhr
Dhn	all	eil	öl	am	im	um
Eim	an	in	en	ein	un	ap
Op	ar	er	ir	or	ur	eur
Zhr	as	es	iß	eis	aus	aas

3.

Bad	bub	baum	der	das	für	fiel
Gieb	gut	hin	her	hut	job	jud
Rein	komm	laub	lob	mir	muth	maß
Rein	noth	pein	pech	rad	rein	roß
Sen	satt	tod	tauf	vor	viel	von
Wir	wein	rer	res	zoll	zahn	zett

4.

Blau	bleu	brü	bra	drey	dra	dro
Klei	flie	fren	frau	glei	glo	gna
Grau	gru	flo	fley	fna	fno	fra
Pfau	pfei	plau	prei	psa	pto	psalm
Dual	qui	scha	spei	stau	spu	sma
Efo	treu	thra	zween	zwo	zwen	zwar
Chri	chlo	pfe	pfrie	schlei	schma	schnee
Efla	schra	spli	spreu	strau	streu	stroh

5.

Abt	obs	übt	obst	acht	ochs	ächt
Ost	als	alt	öls	eilt	ulm	eils
Unt	eng	ung	anz	ens	ins	uns
End	angst	ant	ans	ent	und	ens
Arm	art	erd	irrt	arz	arg	arzt
Ort	erb	arch	erz	erst	ernst	obst
Ast	ist	ost	ist	is	äst	art

6.

Bleib	brod	frain	drat	flug	fromm
Glied	gnad	grab	fleid	fnab	freis
Phil	pfeil	plag	praf	psal	queck
Efor	span	stamm	stab	stirb	theil
Eraf	thron	zwang	zweck	pflug	pfriem
Schlaf	schmal	schnell	schrieb	schwab	split
Sproß	strich	streit	strom	rang	steh
Bald	berg	durch	dampf	fern	feind
Giebst	ganz	horn	hirt	jagd	jung.

7.

Kalb	forn	lust	lang	macht	milch
Nicht	nebst	pelz	post	recht	ring
Saft	sold	tanz	text	wald	wind
Wort	wirft	zart	zauß	zunft	zucht

8.

Blind	brunst	christ	dringst	drückst
				bleucht

Fleucht	fleisch	fremd	freund	glanz
Grund	greifft	flust	fnecht	krast
Pfand	pferd	pracht	plump	psalm
Schilf	schelm	spund	stift	stand
Tropf	trost	zwerg	zwirn	pflicht
Pfropf	streng	sprung	schlund	schmerz
Schnupft	schrift	schwarz	schwerd	schwarm

9.

Ba	bar	bart	berst	bargst	brauchst
Da	der	dort	durst	darfst	denkst
Fa	fau	faul	fault	faulst	fühlst
Ga	gab	gieb	giebt	giebst	gerbst
Hie	hier	hirt	hörst	hirsch	herrscht
Ko	kor	korb	kerbt	kerbst	kauft
La	lan	lang	langt	längst	leugst
Me	mei	mein	meint	meinst	mengt
Ne	neu	neig	neigt	neigst	nichts
Pa	pab	papscht	pabst	pabts	prangst
Ri	rin	ring	rings	ringt	ringst
Si	sin	sing	singt	singst	stirbst
Tau	taub	täubt	täubst	triebst	trinkst
Wie	wir	wirg	wirgt	wirgst	wirfst
Za	zan	zank	zankt	zankst	zürnst
Bri	brin	bring	bringt	bringst	brichst
Ble	blei	bleib	bleibt	bleibst	bliebst
Dra	drán	dráng	drángt	drángst	dringst
Gli	flieh	flieht	fliehet	fliehet	fliehet
Fre	freu	freun	freund	freunds	fremd
Glau	glaub	glaubt	glaubst	glanz	glänzt
Kli	klin	kling	klingt	klingst	klopft
Knie	knip	knipf	knipst	knipft	kränzt
Kra	krach	kracht	kracht	kreucht	kränkt
Pfa	pfan	pfand	pfands	pfändt	pfändt
Plu	plum	plump	plumpt	plumpst	plast

Pra

Pra	pran	prang	prangt	prangst	probst
Eta	star	stirb	stirbt	stirbst	stündst
Pfla	pflan	pflanz	pflanzt	pstropft	
Schli	schlin	schling	schlingt	schlingst	
Schmi	schmin	schminf	schminft	schmilzt	
Schne	schnei	schneid	schneidst	schnupfst	
Schra	schrän	schränk	schränkt	schrumpft	
Schwi	schwimm		schwimmt	schwängst	
Stre	strei	streich	streichst	streichst	

§. III.

I.

Mu-en	No-e	Theu-er	Gen-er
Bai-ern	Hau-er	Jo-ab	Wey-er
Dau-er	Bau-er	Pfau-en	Zwey-en
Ey-er	käu-en	reu-en	Bi-as
Feu-er	Si-on	freu-e	Po-et

2.

Adam	Gebet	Natur	Thomas
Boden	Heiland	Ofen	Ufer
Ceder	Joseph	Paulus	Bater
David	Kaiser	Quälen	Wei-de
Eva	Levit	Regen	Zeiten
Fabel	Moi-ses	Simon	Mugen

3.

Mib=be	Ad=ler	ahn=den
Wid=der	Ref=zen	Hälf=te
Tref=fen	Klaf=ter	Gäuf=te
Wog=gen	Mäg=de	Ant=lig
Stel=le	Mül=ler	stopf=te
Him=mel	Moh=ren	Märk=te
Eren=nung	Eyl=be	Arz=ney
Kap=pe	Mal=ter	Räth=sel
Kar=ren	Stem=pel	Mech=ger

Schloß

Schloß = ser
Mut = ter

In = sel
war = ten

Ord = nung
Aerz = te

4.

Ge = stern
Gum = pfe
Ur = theil
The = kla
Pro = phet
Fähn = drich
Pil = gram
Fen = ster
Men = schen

Strum = pfe
Sa = phyr
Wun = schen
Wa = chen
Na = then
Hau = pter
Die = trich
Un = spach
Stam = pfen

Sieg = fried
Pan = kraz
A = gnes
Ste = phan
A = pfel
mi = sten
Ha = spel
Al = brecht
De = fret

S. I V.

1.

Bau = art
See = in = sel
Schau = es = sen
Bley = a = der
Drey = ec = figt
Frey = ort
Bey = sit = zer
Neu = gie = rig

Frey = ta = sel
Bräu = mei = ster
See = hund
bau = fäl = lig
Dach = zie = gel
Fisch = tuch
Fisch = bein
Gelb = sucht

Rach = gier
Ne = ben = last
Neu = stift
Klee = blatt
Schleif = stein
Brenn = spie = gel
Nord = schein
Wort = streit

2.

Aug = a = pfel
Blud = a = der
Leib = ei = gen
Maul = aff
Meer = en = ge
Schul = ord = nung

Stemm = ei = sen
Wett = ei = fer
Mund = art
Wald = e = sel
Brand = o = pfer
Erd = a = pfel

Braut = ring
Kauf = la = den
Deutsch = land
Erb = rich = ter
Lob = re = de
Land = re = gen

3.

Auf = rich = tig
Aus = ar = ten

Ob = acht
vor = ei = lig

er = o = bern
Un = eh = re
her =

her = auf
hin = aus

ab = an = dern
ent = er = ben

ver = ab = re = den
ur = alt.

4.

Werk = lein
Jüng = ling
Sterb = lich
Freund = lich
Höf = lich
Ehr = bar

Er = eig = niß
Bis = thum
scherz = wei = se
un = ar = tig
Al = ter = thum
tu = gend = hast

Dieses = mal
mei = net = hal = ben
sorg = los
straf = bar
thun = lich
Mög = lich = keit

5.

Al = fri = fa = ner
Fal = sche
Ne = bel
Ta = deln
Flo = renz
Zau = dern
Gü = tig
Lo = gif
Eng = lisch
Er = ho = lung
Ehr = bar = keit
Zwey = fa = che
Zag = haf = tes
Saug = lin = ge
Krank = hei = ten
Lust = bar = fei = ten
Ta = del = haf = tes
Lü = der = lich = fei = ten

Ca = fri = sta = ner
We = ge
Pin = sel
Run = zel
Ex = cel = lenz
un = fern
barm = her = zig
Arith = me = tif
Fin = disch
Hoff = nung
mehr = ma = lig
Ta = pfer = keit
Rich = tig = keit
eng = li = sches
Wir = thin = nen
vier = ma = li = ges
Kö = ni = gin = nen
ge = gen = wär = ti = ges

6.

Dar = aus
Dar = ein
Dar = inn
Kirchen = Amt

wor = auf
wor = ü = ber
wor = un = ter
An = dachts = ei = fer

war = um
wor = um
Dar = um
Des = sent = hal = ben

7.

Uib = les für ü = be = les mang = le für mau = ge = le
 Wid = rig — wi = de = rig eng = lisch — en = ge = lisch
 Uib = rig — ü = be = rig seg = nen — se = ge = nen
 Nied = rer — nie = de = rer hung = rig — hun = ge = rig
 Eif = rig — ei = fe = rig lös = te — lö = se = te.
 Per = ne im = mer gu = te Sa = chen.
 Mei = de al = le bö = sen Dinge.
 Got = tes Au = gen se = hen al = les.
 Men = schen sol = len nie = mals lü = gen.
 Fol = ge dei = nen lie = ben Ael = tern.
 Hö = re flei = ßig dei = ne Lehrer.
 Per = ne tåg = lich et = was Neu = es.
 Em = pfan = gen , ver = zie = hen.
 be = te = te , bau = e = te , lo = be = te
 heu = ti = ge , nei = de = te , quä = le = te.
 re = de = te , zei = ge = te , ar = bei = te = te.

Wit = zi = ge , glä = ser = ne , häu = fi = ge
 Ma = ri = a , Chri = sti = na , Jo = se = pha
 Kai = se = rinn , Kö = ni = ginn , Kuhr = für = stinn
 Por = tu = gall , Spa = ni = en , Schle = ßi = en
 The = re = si = a , A = ma = li = a
 E = li = sa = beth , I = ta = li = en
 Buch = sta = bi = ren , tri = um = phi = ren
 Zu = be = rei = ten , ver = fer = ti = gen
 Buch = druc = ke = ren , Schrift = gies = se = ren
 Kon = stan = ti = no = pel , Ja = nu = a = ri = us.

V. §.

RÖVID OKTATÁSOK.

Fél-jed az I-stent, jót tse-le-kedj, sen-ki-től se tarts.

A' rest-ség min-den go-nofz-ság-nak kez-de-te.

Mun-ka u-tánn édes a' nyu-go-da-lom.

Rofz pél-dák meg-vesz-te-ge-tik a' jó er-köl-tsö-ke-t.

A' ki so-kat be-széll, vagy so-kat tud, vagy so-kat ha-zud.

A' ki bán-ko-dik vét-kén, kön-nyen nyer en-ge-del-met.

Ne szólj ar-ról, a' mit jól nem tudsz.

El-ne bízd ma-gad', ha sze-ren-tsés vagy.

Sze-ren-tsét-len-sé-ged-ben két-ség-be ne efs.

Sem-mit sem í-gérj, a' mi-nek u-ra nem le-het-sz.

A' rest em-ber min-de-nek e-lőtt ú-tá-la-tos.

A' ki má-so-kat tsal-ni a-kar, töb-bi-re ma-ga tsa-lat-ta-tik-meg.

Nem kell rosz-szat rosz-szal fi-zet-ni.

A' mit ö-rö-mest té-szünk, nem e-sik ne-be-zünk-re.

Sze-gény em-ber szán-dék-ját ból-dog I-sten bír-ja.

A' kit egy-szer ha-zug-sá-gon ér-tek, el-vesz-ti hi-te-lét.

A' go-nofz-té-vőt nem tsak a' já-m-bor em-be-rek, ha-nem a' rosz-szak-is meg-ve-tik.

Jobb kints-nél a' jó e-gés-ség, és a' jó er-költs töb-bet ér a' ta-núlt-ság-nál.

A' mit meg-nem má-sol-hatsz, azt bé-ke-sé-ge-len el-túr-jed.

A' ki zu-gó-ló-dás-sal vég-zi azt, a' mit ten-nie kell, ma-ga te-szi ter-he-seb-bé é-le-tét.

Kurze Lehren.

Fürchte Gott, thu recht, scheu nie-man-den.
 Müßig-gang ist al-ler La-ster An-fang.
 Nach ge-tha-ner Ar-beit ist gut ru-hen.
 Bö-se Bey-spie-le ver-der-ben gu-te Sit-ten.

Wer viel re-det, muß viel wis-sen, o-der viel lü-
 gen.

Wer den Feh-ler be-reu-et, dem ver-zeiht man gern.
 Schweig von dem-je-ni-gen, was du nicht recht
 weißt.

Sey nicht stolz, wenn du glück-lich bist.

Verza-ge nicht im Un-glück-e.

Ver-sprich nichts, was du nicht hal-ten kannst.

Ei-nen fau-len Men-schen ver-ach-tet je-der-mann

Wer an-de-re be-trie-gen will, ver-wird oft am
 mei-sten be-tro-gen.

Man muß nicht Bö-ses mit Bö-sen ver-gel-ten.

Was wir gern thun, das fällt uns nicht schwer.

Der Mensch denkt, Gott lenkt.

Wer ein-mal ge-lo-gen hat, dem glau-bet man
 sel-ten wie-der.

Ein La-ster-ha-ster wird nicht nur von gu-ten,
 son-dern auch von bö-sen Men-schen ver-ach-tet

Ge-sund-heit ist bes-ser als Reich-thum, und
 Zu-gend gilt mehr als Klug-heit.

Was man nicht än-dern kann, das muß man
 ge-dul-tig lei-den.

Em-ber-ség ál-tal sen-ki sem sér-tö-dik-meg , a'
go-rom-ba-ság pe-dig gyű-löl-sé-get tá-maszt.
Nem le-het min-den em-ber tzi-fra-ru-hás , de a'
tíi-nof-ság min-de-nik-től ki-té-lik.

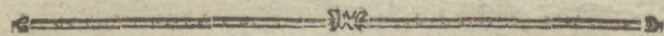
Nem a' fo-gyat-ko-zá-so-kat , ha-nem a' jó er-köl-
tsö-ket kell az em-be-rek-ben kö-vet-ni.

A' ki fe-le-ba-rát-ja' sze-ren-tsé-jén meg-szo-mo-
ro-dik , rosz fíi-vet mu-tat.

A' ki i-fi-ú-sá-gá-ban nem ta-núl , meg-sí-rat-ja
azt vén-sé-gé-ben.

A' ki más-nak ver-met ás , ma-ga e-sík be-lé.

Ne hir-te-len-kedj í-té-le-ted-del , míg a' dol-got
jól meg-nem hal-lod , és várd-meg , míg
má-sok ki-be-szél-lik ma-go-kat.

V I. §.

Egy gyer-mek , a' ki egy vesz-szön lo-va-golt ,
azt szün-te-len ver-te , hogy ki-in-dúl-na he-lyé-
ből : de az meg-nem in-dúlt , mi-vel ma-ga a'
gyer-mek meg-nem in-dúlt. Más o-ko-sabb gyer-
mek meg-szól-lí-tá : hogy ő ha-mar el-se-gí-ti.
Vesz-szöt vett , és a' gyer-mek-nek lá-ba a-lá tsa-
pott. Ez er-re meg-fu-ta-mo-da , 's meg-fu-ta-
mo-dott vé-le e-gyütt lo-va-is.

Sok-szor , é-des gyer-me-kem , rosz e-lő-me-
ne-te-le-det , mel-lyet ta-nú-lá-sod-ban té-szel ,
ma-ga-don ki-vül más-ra va-la-mi- a-ka-rod há-
ri-ta-ni : de ma-gad vagy az o-ka . . . tsak ma-gad
to-vább i-gye-ke-ze-ted-ben , úgy majd to-vább
ha-lad ér-tel-med-is.

Wer das mit Mur-ren thut, was er doch thun
muß, der macht sich selbst das Le-ben schwer.
Durch Höf-lich-keit wird nie-mand be-lei-di-
get, a-ber Grob-heit macht Fein-de.
Es kann nicht je-der schö-ne Klei-der ha-ben
a-ber rein-lich kann je-der-mann seyn.
Nicht die Feh-ler, son-dern die Tu-gen-den der
Men-schen muß man nach-ah-men.
Wer sich ü-ber das Glück sei-nes Näch-sten be-
trü-bet, der zei-get ein bö-ses Herz.
Wer in sei-ner Jü-gend nichts ge-ler-net hat
der be-fla-get es im Al-ter.
Wer dem an-dern ei-ne Gru-be gräbt, fällt
leicht selbst hin-ein.
Ur-theile nicht, eh du die Sa-che recht ge-hö-
ret hast, und laß die Leu-te aus-re-den.

S. VI.

Ein Knab, der auf ei-nem Ste-cken-pfer-de
ritt, peitsch-te im-mer auf dassel-bi-ge los, da-mit
es fort-ge-hen soll-te: a-ber es gieng nicht; weil
der Knab selbst nicht gieng. Ein an-de-rer klü-
gerer Knab sa-ge-te, er wol-le ihm bald fort-
hel-fen, nahm ei-ne Ruthe und schlug je-nem
un-ter die Fü-ße. Da er fort-lief, lief auch
sein Pferd mit fort.

Du suchst oft, mein Kind, den schlech-ten
Fort-gang, den du in dei-nem Ler-nen machst,
auf et-was auf-ser dir zu schie-ben, a-ber du bist
sel-ber Schuld. Ma-che nur sel-ber in dei-nem
Flei-ße Schrit-te, so wird dein Ver-stand auch
wei-ter kom-men.

Le-o-pold kap-do-zott egy-kor a' kert-ben, egy lep-ké-hez. Mi-dön min-de-nü-vé u-tán-na fu-tos, 's ma-ga e-le-i-be nem vi-gyáz, bé-e-sék az a-latt egy gö-dör-be. O-da jö-ve ta-ní-tó-ja, és meg-mu-ta-tá né-ki-e, hogy a' ki i-gen nagy vá-gya-ko-dás-sal kap-dos va-la-mi do-log u-tánn, és nin-tsen e-lő-re-lá-tó gond-ja, rit-kán nye-ri-el, a' mit ke-res, és kön-nyen e-sík kár-val-lás-ba.

Nem va-gyok-é e-lég nagy? mon-da La-jos, a' mint áll va-la ma-ga-san egy laj-tor-ján. An-nak test-vé-re hoz-zá ki-ált: de nem vagy o-kos; mert ha tsak egy laj-tor-ja-fog meg-törík, a-zon-nal a' föl-dön fek-szel. A-lég mon-dá-ki ezt, 's u-gyan úgy-is tör-tént. Le-e-fett La-jos, meg-ü-töt-te or-tzá-ját, és ke-ze-it meg-se-be-sít-et-te.

Egy-kor Au-gusztus nagy sza-kált tsi-nált ma-gá-nak ko-rom-ból. Azt vél-te, hogy min-den gyer-mek fél-ni fog tő-le. De a' mint az-zal fel-kö-tet-ve e-lő-jön va-la, han-gos nagy ka-tza-gás tá-ma-da, és a-zok-nak tsúf-jok lön a' he-lyett, hogy i-jesz-tő-jök le-gyen.

Ha szin-tén gyer-me-kek va-gyunk-is, nem kell még-is ma-gunk-ra olly ké-pet fel-ven-nünk, melly min-ket nem il-let. Az o-kof-ság, és jó or-költs ál-tal meg-előz-he-ti az em-ber a' ko-ros-i-döt: nem pe-dig a' ven-dég sza-kál, és más af-féle gyer-mek-sé-gek ál-tal.

Leo = pold ver = fol = ge = te einst im Gar = ten ei = nen Schmet = ter = ling. Da er die = sem ü = ber = all nach = lief, und nicht vor sich sah, fiel er dar = ü = ber in ei = nen Gra = ben. Der In = for = ma = tor kam da = zu, und zei = ge = te ihm, daß der = je = ni = ge, der mit zu viel Be = gier = de ei = ne Sa = che ver = fol = get, und nicht die ge = hö = ri = ge Vor = sicht brau = chet, selten das Ge = such = te er = hält, und leicht in Scha = den ge = rath.

„ Bin ich nicht recht groß? „ Sag = te Lud = wig, als er hoch auf ei = ner Lei = ter stand. Sein Bru = der rief zu: „ a = ber nicht klug, „ ; denn, wenn ei = ne Spro = ße bricht, so liegt du un = ten. „ Er hat = te es kaum ge = sagt, so ge = schah es. Lud = wig fiel her = un = ter, und schlug sich das Ge = sicht, und die Hän = de wund.

Au = gust mach = te sich einst ei = nen gros = sen Bart mit Rus = se. Nun glaub = te er, al = le Kin = der wür = den sich vor ihm fürch = ten. Aber als er da = mit an = ge = zo = gen kam, so ent = stund ein lau = tes Ge = läch = ter, und er wur = de ihr Spott, statt ihr Schrec = ken zu wer = den.

Wenn man sel = ber noch Kind ist, muß man sich nicht ein Un = se = hen ge = ben wol = len, das uns nicht ansteht. Durch Klug = heit und Tu = gend kann man noch dem Al = ter zu = vor = kom = men: a = ber nicht durch ei = nen auf = ge = wor = fe = nen Mund, o = der durch ei = nen fal = schen Bart, und an = de = re der = glei = chen Klei = nig = kei = ten.

VII. §.

RÖVID BESZÉLLGETÉSEK.

A' KÉRDEZDEGELŐ GYERMEK.

Egy gyermek kérdé egykor az anyját: hova érek én, ha a' városon ki-megyek? E' megfelele nékie: a' hóftádra. És ha a' hóftádon - is által - esem? a' mezőre.

Ezt meg-magyaráztatta magának a' gyermek: Kérdé pedig ismét újra: és még tovább hová érek, és hová azután?

Monda az anya: hogy faluról falura, városról városra, egy tartományból más tartományba; és végtére a' nagy tengernek partjára fog érni.

El-mondatta magának a' gyermek, mi legyen a' tenger, és a' világnak egyéb részei.

Az anya el-nem mulatta ő nékie arról egy rövid le-írást nyújtani.

Annak felette kívánta a' gyermek azt-is tudni: ha így vólt-e' minden e' világon mindenkor. Az anya pedig meg-mutató nékie, hogy világ kezdetétől fogva nagy változások vóltanak, és rövid le-írást elő-adá a' történeteknek.

O édes anyám! fel-kiálta a' gyermek, hol tanulta mind ezeket?

A' könyvekből, úgy mond; édes fiatskám!

A' könyvekből? felele a' gyermek. Adja tehát hamar nékem mind azokat a' könyveket, melyekben az effélék írva vagynak.

S. VII.

Kleine Erzählungen.

Das neugierige Kind.

Ein Kind fragete eines Tages seine Mutter : „ wo komme ich dafi hin , wenn ich zur Stadt hinausgehe ? „ Sie antwortete : „ in die Vorstadt „ „ Und wenn ich nun zur Vorstadt hinaus bin „ ? „ Auf das Land. „

Das Kind ließ sich dieses erklären : fragte aber immer wieder : „ Und wo komme ich denn ferner hin , und wo denn darnach ? „

Die Mutter sagte ihm , daß es von Dorfe zu Dorfe , von Stadt , zu Stadt , von einem Lande ins andere , und endlich an das Ufer grosser Meere kommen würde.

Das Kind ließ sich erzählen , was das Meer und die übrigen Theile der Welt wären.

Man ermangelte nicht , ihm eine kleine Beschreibung davon zu geben.

Es wollte hierauf wissen , ob alles immer so in der Welt gewesen wäre. Die Mutter zeigte ihm aber , daß seit dem Anfange derselben große Veränderungen vorgegangen wären , und gab ihm einen kleinen Abriss von der Geschichte.

„ O liebste Mutter , rief das Kind , wo haben sie das Alles gelernet ? „

„ Aus Büchern , sagte sie , „ mein Kind. „

„ Aus Büchern ? „ versetzte das Kind , „ so geben sie mir doch geschwind alle die Bücher , wo dergleichen steht ! „

De előbb, úgy mond, tudnod kell jól olvasni, ha ezeket a' könyveket olvasni, és érteni akarod.

O tehát! fel-kiálta, azon leszek minden kitelhető igyekezettel, hogy olvasni tanuljak.

Meg-is tartotta szavát, és tsak hamar annyira fel-kapott, hogy már jó könyvekből maga-is tanulhatott.

A' JÁMBOR ERKÖLTSŰ GYERMEK.

A' kis József, látván mindennap, hogy szüléi reggel, és este, asztal előtt, és asztal után az Istent imádják, kérdé őket, hogy ezt miért tselekednék? Meg-feleltek nékie: mert az Isten teremője, és meg-tartója mindeneknek. Meg-is magyarázták ezt nékie, a' mennyire meg-foghatta gyenge értelme.

Vagyon-é a' kis gyermekekre-is gondja az Istennek? azt kérdé tovább. El-hitették véle tellyeséggel, hogy ezek-is annak kegyes oltalma alatt nevedednek.

Tehát, úgy mond, tartozom én-is nékie szerezettel, és hálaadással? Mert, édes szüleim engem' úgy tanítottak, hogy azokhoz hálaadó-sággal kell viseltetnünk, a' kik velünk jót tesznek: és én érzem-is azt, hogy én szereztem szüleimet, hogy annyi sok jóval vagynak hozzám, a' miért-is örömeft vagyok hálaadatos.

Igen-is, felelének a' szülék, és annyival-is inkább, hogy mi magunk-is valami jót mutatunk hozzád, mind azt az Istentől veszük, és azért kérük őtet mindennap könyörgéseinkben.

„Ja,“ sagete sie, „du mußt erst recht lesen können, wenn du diese Bücher willst lesen, und verstehen lernen.“

„O!“ rief es aus, „so will ich dann allen möglichen Fleiß anwenden, um lesen zu lernen.“

Es hielt Wort, und war bald im Stande sich selbst aus guten Büchern zu unterrichten.

Das fromme Kind.

Der kleine Joseph, welcher täglich sah, daß seine Aeltern früh und Abends, vor und nach dem Tische zu Gott beteten, fragete sie, warum sie das thaten? Man antwortete ihm: weil Gott der Schöpfer und Erhalter aller Dinge ist. Man erklärte ihm dieses, so viel es sein noch schwacher Verstand erlaubete.

„Sorget denn auch Gott für die kleinen Kinder?“ fragete er weiter. Man versicherte ihn, daß diese seines vorzüglichen Schutzes genießen.

„Also,“ versetzte er, „bin ich ihm auch wohl Liebe, und Dank schuldig? Denn sie, meine lieben Aeltern, haben mich gelehret, daß man gegen diejenigen dankbar seyn müsse, die uns Gutes thun; und ich fühle es auch, daß ich Sie lieb habe, weil sie mir so viel Gutes erweisen, wofür ich Ihnen mit Freuden danke.“

„Allerdings,“ antworteten sie, „und dieß um so vielmehr, da wir selbst erst alles Gutes, was wir dir erweisen können, von Gott haben und darum bitten wir ihn täglich in unserm Gebete.“

Tehát, úgy szól tovább' a' gyermek, én is kérhetem ötet. Ó ki fok dolgokért fogom ötet kérni! vallyon meg-adja-é mind azokat, 'a' miket akarok?

Nem, mondának a' szülék, mert te fokszor olly dolgokat fogsz kérni, a' mellyek néked ártalmadra lehetnek: a' meg-lelt emberek se tudják fokszor, mi légyen javokra. Ezt meg-mutatak nékie példában-is. Meg-fogá azt a' gyermek könnyen. De kérdé tovább: hogy mit kérhet tehát az Istentől?

Meg-felelének nékie: te kérhetfz tőle böltseséget, jó ést, és keresztény jó erköltsöket. A' mi pedig a' többi dolgokat illeti, tsak azt kérjed az Istentől, a' mit javadra akar adni.

Ezt tette a' kis Jófef, szüntelen nagyobb tökéletességén iparkodott, és naponként annyira nevededett böltsesége, a' mennyire maga öregbedett, úgy hogy az-után Istennek dicsőítésére, és szüléinek örömeire élt.

A' GAZDÁLKODÓ GYERMEK.

Egy atya ad vala egyszer-is mászor-is gyermekeinek egynéhány garafokat, és meg-engedé, hogy szabadon el-költhessék.

Kettejek, bátor semmi fogyatkozások sem vólt,vettek azon valami tsemegéket, meg-tömék gyomrokat, 's erszények üresen maradt.

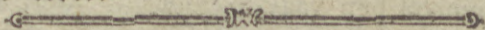
Kettejek pedig el-tették azt szorgalmatosán, és abban vólt minden gyönyörködések, hogy azt napjában húszszor-is meg-olvasták.

„ Je nun, „ fuhr das Kind fort, „ so kann ich ja auch bitten; O nun wie vielerley will ich ihn nicht bitten; Giebt er mir denn alles gleich, was ich nur haben will? „

„ Nein, „ sageten die Aeltern, „ weil du oft um Dinge bitten würdest, die dir schädlich seyn könnten; erwachsene Menschen selbst wissen nicht allezeit, was ihnen gut ist; Sie zeigten ihm solches durch Benspiele. Das Kind begriff dieses leicht; fragete aber: was es dann also von Gott bitten könne?

Sie antworteten ihm: „du faßst ihn um Weisheit, und Verstand, und um ein gutes fromtes Herz bitten. In Ansehung der übrigen Dinge aber mußt du nur Gott um das bitten, was er dir zu geben für gut hält.

Dieß that der kleine Joseph, arbeitete beständig an seiner Besserung, und nahm täglich eben so an Weisheit, wie an Alter zu, so, daß er hernach Gott zu Ehren, und seinen Aeltern zur Freude lebete.

Das haushälterische Kind.

Ein Vater gab seinen Kindern bisweilen einige Groschen Geld, und ließ ihnen den freyen Gebrauch desselben.

Ein Paar davon, ob es ihnen gleich an nichts fehlte, kauften dafür mancherley Naschereyen, stopften sich den Magen voll, und hatten immer nichts in ihrer Tasche.

Zwey andere hoben es sorgfältig auf, und ihr einziges Vergnügen war, daß sie es den Tag zwanzigmal überzählten.

Egyetlen egy gyermek volt, a' ki annyit gyűjtött öszve, hogy vehetett magának páltza-kötést, rajzolat, és földképeket, könyvetskét, és egyéb hasznos dolgokat: annak felette néhanéha adakozott abból valami szegénynek, vagy játzó társai-közül egynek másnak valami kis ajándékot adott.

Az atya, a' ki-is szorgalmatosan vigyázott reájok, ki miképen költi-el pénzét, meg-szóllítá őket, a' mint egykor együtt voltak: tapasztaltam, édes gyermekeim! hogy ti nem költöttétek-el jól mindnyájan pénzeteket.

Ti néktek, a' kik pénzeteket tsemegékre ki-adtatok, mitek vagyon most? Gyönyörködtetéstek azon szempillantásban el-tűnt, mellyben azt megízleltétek: sőt talám ártottatok-is magatoknak, mivel gyomrotokat meg-terheltétek, és azzal reménlett gyönyörködtetéstek meg-keferítetett.

Ti ellenben, a' kik azt meg-tartottátok, azzal semmivel sem vagytok jobbak. Mert ez szintén annyi, mintha nem-is volt volna kezetekben. Én azért adtam azt néktek, hogy jó kedvet tegyetek magatoknak, és ti a' pénzt egyedül azért tartjátok, hogy azt bírhasátok. De ez fösvény-ség, és igen utálatos erköltstelenség.

Te egyedül, édes fiam! jóra költötted pénzedet, mivel magadnak olytán dolgokat szerzettél, mellyekben állandó kedved lehet, és mivel azzal másokhoz-is jót mutattál. Ez ám a' tulajdon tekéntete a' pénznek. Tsak egyedül a' jó költés által ér valamit. A' rosz költés pedig inkább teszi azt ártalmasá, hogy sem hasznosá.

Ein einziger Knab sammelte sich so viel, bis er sich ein Stockband, einen Kupferstich, eine Landkarte, ein Büchlein, oder sonst etwas Nützliches dafür kaufen könnte; überdieß gab er bisweilen einem Armen davon, oder machte einem seiner Gespielen ein kleines Geschenk.

Der Vater, der sorgfältig darauf Achtung gab, was für einen Gebrauch sie davon machten, sagete zu ihnen, als sie einst beisammen waren: „Ich finde, meine lieben Kinder! daß ihr euer Geld nicht gleich gut angewandt habet.“

„Ihr, die ihr euer Geld für Nascherereien ausgegeben, was habet ihr ihr!“, euer Vergnügen ist mit dem Augenblicke verschwunden, da ihr es genossen habet: ja ihr habet euch vielleicht noch Schaden damit gethan, indem ihr euch den Magen verderbt, und euch also das Vergnügen, das ihr davon gehoffet, verbittert habet.“

„Ihr im Gegentheile, die ihr es noch habet, seyd dadurch nichts gebessert worden. Denn es wäre eben das, wenn ihr es nicht hättet. Ich gab es euch, damit ihr euch ein Vergnügen machen solltet, und ihr habet das Geld blos, um es zu haben: dieß heißt aber Geiz, und ist ein abscheuliches Laster.“

„Du allein, mein Sohn! hast dein Geld gut angewandt, indem du dir Dinge davor geschaffet, die dir ein dauerhaftes Vergnügen machen, und indem du andern damit Gutes erwiesen hast: dieß ist aber die eigentliche Absicht des Geldes. Nur durch den guten Gebrauch hat es einigen Werth. Ein übler Gebrauch aber machet es mehr schädlich,
als

Sem fősvénynek nem kell az embernek lenni, sem tékozlónak, hanem magának, és másoknak pénzével hasznót hajtani.

AZ ANYA, ÉS A' GYERMEK.

A' kis József kenyeret kért az anyjától: ugyan akkor ilyen beszélgetés támadta közöttük.

Anya. Igen-is, édes fiam! majd adok, de tudod-e jól, honnét jön a' kenyér?

József. Édes anyám sütötte azt.

Anya. Igen-is, lisztet, és vizet vettem, meg-kevertem, és kovászfal fel-élesztettem, hogy meg-keljen, és meg-dagasztottam a' tésztát; az-után fára vólt fűkség, hogy a' kementze meg-fűljön, és a' mikor ez elegendőképen meg-melegedett, a' tésztát meg-sütöttem, és ebből lett elvégre az enni való egészséges kenyér. Ládd, édes fiam, mi igen sok kívántatik a'hoz, hogy lisztből kenyér legyen. De honnét jön a' liszt?

József. A' búzaszemből. A' mólnár őrli azt a' malomban.

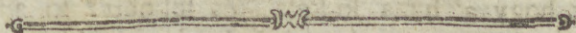
Anya. Honnét jön a' búza?

József. Földből nő. Atyám vetette azt.

Anya. Nem csak vetette, hanem előbb a' földet meg-szántotta atyád, meg-trágyázta, és az-után vetette-bé, és bé-boronálta. Vallyon elég vólt-e ez, édes fiam?

József. Nem, szerelmes anyám! hanem atyám a' búza kalászkokat egybe szedegette, le-aratta, kévé-

als nützlich. Man muß also weder geizig, noch verschwenderisch seyn, sondern sich und andern mit seinem Gelde Nutzen schaffen."

Die Mutter, und das Kind.

Der kleine Joseph hat seine Mutter um Brod; da entstand unter ihnen folgendes Gespräch:

Die Mutter. Ja, mein Sohn, ich will dir geben, aber weißt du wohl, woher das Brod kömmt?

Joseph. Ihr habet es gebacken, liebe Mutter.

Die Mutter. Ja, ich nahm Mehl und Wasser, rührte, und säuerte es mit Sauerteig, daß es aufgieng, und knetete den Teig; dann war Holz nöthig, den Backofen zu heizen, und als dieser gehörig warm war, da habe ich den Teig gebacken, und es ward daraus eßbares, und gesundes Brod. Sieh, mein liebes Kind, so viel gehöret dazu, damit aus Mehl Brod wird. Aber wo kömmt denn das Mehl her?

Joseph. Aus Korn. Der Müller machet es auf der Mühle.

Die Mutter. Wo kömmt denn das Korn her?

Joseph. Das wächst aus der Erde. Mein Vater hat es gesäet.

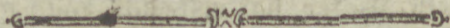
Die Mutter. Nicht allein gesäet, sondern dein Vater hat erst das Land gepflüget, gedünget, und dann den Saamen hineingesäet, und ihn unterpflüget, oder eingeeget. Ist aber nun alles geschehen, mein Sohn?

Joseph. Nein, liebe Mutter, mein Vater hat das Korn zusammen getragen, geharket, er
gleich

kévébe kötötte, a' tsűrbe hozta, és ki-nyom-
tatta.

Anya. Jól vagyon, édes fiam! De kitette
azt, hogy a' búza ki-kélt, és fel-nőtt? ki adott
a'hoz harmatot, és esőt? és a' napot ki fénylel-
tette, hogy a' búza meg-érjen? ki adott egélszé-
get és bátorságot a' mi munkánkhoz? ki mentet-
te-meg házunkat, 's földünket az ártalmas szél-
vésztlől? Ezt sem atyád, sem más egyéb ember
meg-nem tehetette. De lássad, édes fiam! mind-
nyájunknak vagyon egy láthatatlan atyánk, a' ki
minket igen szeret, és reánk gondot visel. Ez
a' nagy Isten. Ezen Isten, a' vagy-is ez a' látha-
tatlan atya azokat míveli javunkra, a' mit mi em-
berek meg nem tehetünk, mivel mi arra elég-
telenek vagyunk. Életünk, és javunk, a' mellyel
bírnunk, mind töle vagyon. Ezen kenyered se
vólna, édes fiam! ha azt az Isten nem adta vól-
na. Mind ezekért a' jó-téteményekért nem ki-
ván ő egyebet tőlünk, hanem csak hogy enge-
delmesség által őtet tiszteljük, szeressük, és ő
benne keressük örömünket. Ha akarod, jöven-
dőben többet fogok az Istenről szólni. Meg-
emlékeztets róla.

József. O igen-is szerelmes anyám! én azt
örömeft meg-tselekszem.

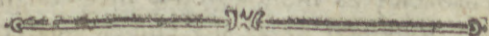
AZ ŐSZINTE GYERMEK.

KLÁRA őszinte, és nyíltszívú vólt. Ha mit
jól nem tudott vólt, azért, hogy jól nem vi-
vázott vólna; meg-vallotta azt azonnal tanítóia-
nak,

gebunden, in die Scheuer gebracht, und ausgedroschen.

Die Mutter. Ganz recht, mein Sohn. Aber wer hat es denn gemacht, daß der Saamen aufgieng, und fortwuchs, wer gab dazu Thau und Regen? Und wer ließ die Sonne scheinen, damit das Korn reif werden konnte? Wer gab Gesundheit, und Sicherheit zu unserer Arbeit? Wer beschützte unser Haus, und Feld vor verderblichem Wetter? Dieses alles könnte weder dein Vater, noch sonst irgend ein Mensch machen. Aber, sieh, mein Kind, alle Menschen haben einen großen unsichtbaren Vater; der sie sehr lieb hat, und für sie sorgt. Gott ist sein Namen. Dieser Gott, oder dieser unsichtbare Vater thut zu unserem Besten, was wir Menschen nicht thun können, weil wir zu schwach dazu sind. Unser Leben, und alles Gute, was wir haben, das haben wir von ihm. Auch dieses Brod hättest du nicht, mein Kind, wenn Gott es nicht gäbe. Er verlangt von uns für alle diese Wohlthaten nichts, als daß wir ihn durch Gehorsam ehren, lieben, und uns über ihn freuen sollen. Wenn du willst, will ich dir künftig noch mehr von Gott erzählen. Erwinnere mich.

Joseph. O ja, liebe Mutter! das will ich gern thun.

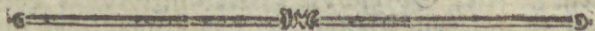

Das aufrichtige Kind.

Mara war aufrichtig, und offenherzig gesinnt. Wenn sie etwas nicht wußte, weil sie nicht recht Licht gegeben hatte; so gestand sie es dem Lehrer

nak, és monda: én nem igen jól vigyáztam, de meg-jobbítom magamat. Kérem, mondja-meg nekem ezt még egyszer. Ha valaha valamiben vétett, és azt pirongatóképen szemére vetették szülei: nem kívánta magát mentegezni, vagy hibáját kitsínyíteni; hanem azt monda; vétettem és büntetést érdemelek, akarom-is szenvedni: csak azután ismét jóvóltal legyenek hozzám édes szüleim. Mert engem leg-inkább a' keferít-meg, hogy ha szeretetek nélkül el-kellennem.

Az illetén viselettel kedves az ember Isten, és emberek előtt.

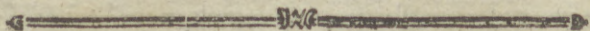

PÁL, ÉS FERENTZ.

PÁL mindennel könnyen gondoló, és vigyáz-talan volt; Ferentz pedig igen gondoskodott, és mindenre figyelmezett. Egykor Pál haza méne a' városból; nem nagy időre ugyan azon úton utánna jöve Ferentz-is. Itt találta Ferentz egy szép gyúrút. A' falu előtt feküvék Pál egy fa alatt, és aluvék. Fel-költötte Ferentz, és el-be-széllette szerentséjét. Erre meg-törsölé szemeit Pál, ásítózik, és monda: én-is meg-találhattam volna, bizonynyal az az úri ember vesztette-el, kivel a' város előtt szembe találkoztam. Tehát miért nem találta-d-meg? felele Ferentz. O! úgy mond Pál, ki-vigyázhat mindenre! Ennek felette tudára adta Ferentz azt-is, hogy azért, hogy

gleich, und sprach: „ Ich habe nicht recht Acht gegeben, aber ich will mich bessern. Ich bitte, sagen Sie mir es noch einmal. „ Wenn sie sonst worinn gefehlt hatte, und es ihr von ihren Aeltern verwiesen wurde; so begehrte sie sich nicht zu entschuldigen, oder ihren Fehler zu verkleinern; sondern sie sprach: „ Ich habe Unrecht, und verdiene Strafe, will sie auch leiden; aber werdet mir nur nachher wieder gut, liebe Aeltern. Denn das betrübt mich am meisten, daß ich eurer Liebe entbehren soll.

Mit solchen Gesinnungen gefällt man Gott, und Menschen wohl.

Paul, und Franz.

Paul war leichtsinnig, und unachtsam; Franz aber dachte nach, und gab auf alles Acht. Einst gieng Paul aus der Stadt nach Hause, und eine Weile darauf kam Franz denselben Weg. Da fand Franz einen schönen Ring. Vor dem Dorfe lag Paul, unter einem Baum, und schlief. Franz weckte ihn auf, und erzählte ihm sein Glück. Da rieb sich Paul die Augen, gähnte, und sprach: „ Den hätte ich auch finden können, denn gewiß hat ihn der Herr verlohren, der mir vor der Stadt begegnete. „ Antwortete Franz: „ O! sagte Paul, wer kann auf alles Acht geben! „ Franz machte darauf bekannt, daß er den Ring gefunden habe, und erhielt von demjenigen,

a' gyűrűt meg - találta, és vissz a - adta annak, a' kié volt, ajándékban tíz forintokat nyert.

Sok bűt kerül ember gondos vigyázással,
És fok azzal szerentsét lel.

Álmodoz a' lajhár, 's gyakran szunnyadással
Nyertes szempillantást veszt - el.

AZ EGYENETLEN TESTVÉREK.

KÁROLY tisztelé szüléit, mert engedelmeskedett nékik, és szorgalmasan vigyázott, hogy meg ne sértődjenek általa. Antal pedig mind el - követé azt, a' mi tsak kedvére volt, szüléinek, és tanítóinak minden oktatásait félnek erőszította, és mivel rendetlenül élt, szüléinek nem kevés faldalmokat okozott.

Minekutánna mind a' ketten idősebbek lettek, jó úr' szolgálatjára kapott Károly, a' kinél kenyere volt.

Antal pedig gorombán, ostobán, és resten maradt. Mindenkor rossz urakra akadott, mert egy jó úr se szenvedhette őtet, meg - sem tarthatta. Vénységére köldült Károly ajtaja előtt.

Betsúljed atyádat, és anyádat, és engedelmeskedj tanítóidnak, hogy jól légyen dolgod.

Ha ki mit tud, annak vagyon jó kellete ;
De a' tudatlannak nintsen betsülete.

A' KÉP, VAGY-IS A' FÉNY MEG-TSAL.

FERENTZ tsendes időben látá egy tóban a' napnak fényeskedő képét, atyám ! úgy mond, jön hamar a' kertbe, nagy tűz vagyon a' tóban.

Az

welchem er zugehörte , zehn Gulden zum Geschenke.

Die Achtsamkeit verwahrt vor vielem Kummer ,
Und mancher fand durch sie sein Glück.

Der Träge träumt , und übersieht im Schlummer
So manchen günst'gen Augenblick.

Die ungleichen Brüder.

Karl ehrte seine Aeltern , denn er gehorchte ihnen , und hütete sich sorgfältig , ihnen Verdruss zu machen. Anton aber that , was ihm gut dünkte , schlug alle gute Lehren seiner Aeltern , und Lehrer in den Wind , und machte , weil er unverständlich handelte , seinen Aeltern manches Herzenleid.

Als Sie beide groß wurden , bekam Karl bald einen guten Herrn , bei dem er Brod hatte.

Anton aber blieb grob , dumm , und faul. Er bekam aber immer den schlechtesten Herrn ; denn kein guter Herr konnte ihn leiden , oder mochte ihn behalten. Als er alt wurde , bettelte er vor Karls Thüre.

Ehre Vater , und Mutter , und gehorche deinen Lehrern , auf daß dir's wohl gehe !

Wer etwas kann , den hält man werth ;
Den Ungeschickten niemand begehrt.

Das Bild , oder der Schein betrügt.

Franz sah in einem Teiche bey stillem Wetter das leuchtende Bild der Sonne. „ Vater , sprach er , „ komt eilig in den Garten , es ist ein gro-

Az atya mosolyog vala, és oda méne véle. Nem látja - e', atyám! hogy ég amott? fel-kiált Ferentz. Jól lárom fiam, úgy mond az atya, de az tsak képe a' feletünk álló napnak, a' melly magát a' vízben, mintegy tükörben, mutatja. Azonban még - is épen elhitetem véled, hogy ez nem tűz. Fel-vett tehát egy hosszú póznát, és azt egy ideig a' napnak ellen fényében tartotta. Minekutánna ki - húzá, meg-kelletett azt Ferentznek fogni, 's nedvesen, és hidegen tapasztalá. Mikor vizsgálta tértenek, tsodálkozott Ferentz, hogy tetszhetett az olly tüzesnek, a' mi tűz nem vólt. Édes fiam! úgy mond az atya, a' napnak képe nem maga a' nap; és a' tükörben mutatott képed különbözik tennen magadtól; mert a' kép, és a' le képzett között nagy a' külömbség. A' kép nem az a' dolog maga, a' mellyhez hasonlít. A' kép, és fény sokszor meg-tsal, azért - is vagyon szükséged próbált embereknek oktatásokra, hogy meg-tanulj nem azonnal akár mi fénynek hinni, hanem a' dolgokat a' józan ész' próba kövére venni.

A jó Leányzó

Kristina egy igen rossz Uraságot szolgált, a' melly telédjének Revezet adott emni, és azt mind untalan rosszszovak.
Rak

ßes Feuer in dem Teiche. „ Der Vater lachte ,
und gieng mit ihm hin. „ Seht ihr nicht , Vater ,
wie es da brennt „ ? rief Franz : „ Ich sehe es
wohl , mein Sohn , sprach der Vater ; aber es
ist das Bild der über uns stehenden Sonne , welche
sich im Wasser spiegelt. Doch ich will dich überzeugen
gen , daß es kein Feuer ist. „ Darauf nahm er
eine lange Stange , und hielt sie eine Weile in
den Widerschein der Sonne ; und als er sie her-
auszog , da mußte Franz sie anfassen , und fand
sie naß , und kalt. Als sie zurückkehrten , da ver-
wunderte sich Franz , wie es so feurig hätte aus-
sehen können , da es doch kein Feuer wäre. „
Mein Sohn , „ sprach der Vater „ das Bild der
Sonne ist nicht die Sonne selbst ; dein Bild im
Spiegel bist du nicht selbst ; denn zwischen dem
Bilde , und dem Abgebildeten ist ein grosser Un-
terschied. Das Bild ist nicht die Sache selbst ,
der es ähnlich sieht. Der Schein betrügt oft ,
und darum brauchst du den Unterricht erfahrener
Leute , damit du lernest , nicht gleich einem jeden
Anscheine zu trauen , sondern durch den Ver-
stand die Dinge zu prüfen.

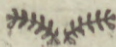
Die gute Magd.

Christine diente bey einer schlimmen Herrschaft ;
die ihren Leuten wenig zu essen , und beständig
Schältworte gab. Christine war arm , aber
fromm.

Kal illette. Kristina szegény volt, de
 jámbor a' mellett. Sokszor imádá az
 Istent mondván: Oh szerelmes Istenem!
 ha a' te akaratod ez, fordítsd Könyörüle-
 tesjégre szívét Uraágomnak, hogy olly Ke-
 ményen, és szeretet nélkül ne bánjon
 velem! De talán ez a' sanyarúság javamra
 vagyon; Ki tudja, hogy élnek a' jó napok.
 Kal? Talán vakmerő, és szabados életű
 volnék, ha jól folya dolgom. Te tudod leg-
 jobban, Uram Istenem! Adj békeséges
 türrést, és segíts abban, hogy hív, és szor-
 galmatos legyek, bátor roszszal fiztnek-
 is, Te Uram! jóvá teended mind ezeket,
 és annak idejében nekem örömeKet adan-
 dasz.

Egy vagyonos Özvegy-Azizzony tapasztal-
 ta Kristinának maga jó, viselését, s ötet
 magához fogadta; és jó állapotba hely-
 setette.

Az Isten eméri ÖrömeK napjait, s
 tudja, annak mikor osztja-Ki jóait.

fromm. Sie betete oft zu Gott, und sprach:
 „ Ach, Ach, lieber Gott, lenke doch, wenn es
 dein guter Willen ist, das Herz meiner Brod =
 Herrschaft zu mir, daß sie mir nicht so hart,
 und lieblos begegnet: aber vielleicht ist mir
 diese Trübsal nützlich; wer weiß, wie ich die
 guten Tage vertragen würde? vielleicht würde
 ich frech, und lüderlich, wenn es mir zu wohl
 gienge. Du weißt es am besten, Herr mein
 Gott! schenke mi Gedult, und hilf mir, daß
 ich treu und fleißig sey, wenn es mir gleich
 schlecht vergolten wird. Du, Herr, wirst alles
 wohl machen, und zu seiner Zeit mir Freude
 schenken.

Eine wohlhabende Wittwe bemerkte Christi =
 nens gute Aufführung, nahm sie zu sich, und
 versetzte sie in gute Umstände.

Gott kennt der Freude rechte Stunden,
 Er weiß, wann sie uns nützlich ist.

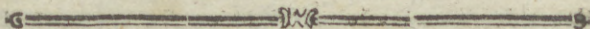

A jó Szolga.

Meg-betegedett Márton, és kényszerítetett dolgait Szolgájára bízni. Ez, noha szem előtt nem vólt, még-is nem benyélétt, mint rossz, és rest Szolga, hanem két annyira szorgalmatoskodott, és arra vetette minden kitelhető gondját, hogy mindent jól véghez vigyen. Ej! úgymond: mi igen örülni fog Uram, ha látni fogja hűségemet. Csak hamar azzal-is fel-lábad betegségébül, ha mindeneket jól talál, és semmin sem bosszszonkodhatik. Márton valósággal jobban-is lett, 's Leányát ennek a' jó szolgának adta; és mivel Fia nem vólt, a' szolga nyerte-el Márton halála után az egész jószágot.

Der gute Knecht.

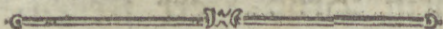
Martin war krank, und mußte seinem Knechte die Arbeit anvertrauen. Anstatt, daß ein böser Knecht, ohne Aufsicht nachlässig, und träge gewesen wäre, so war dieser gute Knecht doppelt fleißig, und wendete alle mögliche Sorgfalt an, alles recht gut zu machen. „Ey! sagte er, „ wie wird sich mein Brod-Herr freuen, wenn er meine Treue sehen wird! Er soll sich von seiner Krankheit noch einmal so bald erholen, wenn er alles gut finden wird, und sich nicht ärgern darf. „ Martin ward wirklich besser, und gab diesem guten Knechte seine Tochter; und da er keinen Sohn hatte, so bekam der Knecht nach Martins Tode das Bauerngut.

A' JÓTTÉVŐ GYERMEK.

Egy koldús mond egykor egy gyermeknek, kinek mind a' két kezében egyegy darab kenyér volt: O! melly igen éhezem! szerelmes gyermekeim! add tsak felét nékem a' kissébb kenyér darabnak, melly kezedben vagyon! és a' gyermek a' nagyobb darabot oda adá nékie, és örült, mikor a' Koldús eszi vala a' kenyeret. Azután monda a' Koldús: most engem szegény éhező embert jól tartottál! Isten áldjon-meg ezért, jó gyermek! És mikorra a' gyermek meg-korosodot, jól folyt dolga.

Mert az Isten még a' földön-is sokszor megjutalmazza bölts rendelkezései által a' jó teteményt, és ember szeretést.

A' HÁLÁADÓ FIÚ.

KÁROLY olly forró igyekezettel tette magát a' mezei gazdálkodásra, hogy tsak hamar megszerettetett urától. És hamar azután arra termett készsége miatt az uraságtól, mellyet szolgál vala, tisztartóvá tétetett. Hogy pedig jó fizetést nyert vól ebből a' szolgálatból, és ifúságától fogva meg-szokott mértékletesen élni: el-sem költötte egész bérét maga meg-tartására, hanem minden esztendőben eltett abból valamit. Az akatt gondja vól szegény szüléire, és hol-naponként küldött azoknak bizonyos számú pénzt, hogy magokat szolgálatból szabadságba helyeztethessék. Ez tellyes örömem, úgy mond sokszor,

ha

Das wohlthätige Kind.

Ein Bettler sagte zu dem Kinde eines Tagelohners, welches in jeder Hand ein Stück Brod hatte: „Ach! mich hungert gar sehr, liebes Kind! gieb mir doch nur die Hälfte von dem kleinsten Stück Brod, das du trägst!“ Und das Kind gab ihm das größte Stück ganz, und freuete sich, wie der arme Bettler das Brod aufspeisete. Da sagte der Bettler: „Nun hast du mich armen hungrigen Mann gesättiget; Gott segne dich dafür, du gutes Kind!“ Und als das Kind groß wurde, gien es ihm wohl.

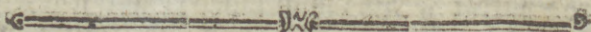
Denn Gott belohnt durch weise Fügungen oft schon auf Erden Wohlthätigkeit, und Menschenliebe.

Der dankbare Sohn.

Karl legte sich mit solchem anhaltenden Fleiße auf die Landwirthschaft, daß er bald sich die Liebe seines Herrn erwarb. Und bald darauf ward er von der Herrschaft, bey der er diente, seiner Geschicklichkeit wegen als Verwalter angenommen. Weil er nun bey diesem Dienste einen guten Lohn bekam, von Jugend auf aber sparsam zu leben sich gewöhnet hatte; so verbrauchte er auch nicht alles von seinem Lohne zu seinen Bedürfnissen, sondern erübrigte alle Jahre etwas davon. Da dachte er an seine armen alten Aeltern, und schickte ihnen monatlich ein Gewisses am Gelde, davon sie sich dienstfrey kau-

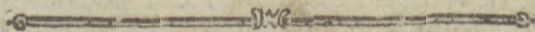
fen

ha meg-gondolom, hogy szüléim általam tsendes, és vig vénséget élnek, és hogy valamelly részről meg-jutalmazhatom hozzám mutatott jótételeket.

AZ IRÍGY SZOMSZÉDNÉ.

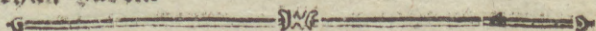
Egy paraszt aszszonynak igen szép szántó vető jó szága, és marhája volt, mint leg-jobb gazdának a' faluban 's még se tett soha egy emberrel is valami jót. Estve, mikor a' marha haza jön vala, ki-állott, a' háza' ajtaján, és boszszonkodott, ha valami jó tehén el-ment előtte, melly a' szomszédé volt. Ha a' mezőn jó lent látott, 's másé volt; azt mondá: én nem tudom, hogy teszik-meg az emberek, hogy jól esik mindenek, és nekem nints semmim kedvemre. Azonban ezzel semmit sem nyert, és inkább fártott magának. Mert mivel szüntelen boszszonkodott, és epeztette magát, mindenkor beteges volt, és leg-jobb korában halt-meg mérgében, midőn egykor szomszéd aszszonya valamelly tavúlról való atyafiától száz forintokat nyert.

JÓ BARÁT A' SZÜKSÉGBEN.

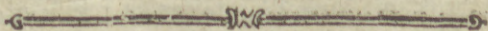
KEDVES Komám! némelly lovaim útban vagyának, a' többiek itthon betegek. Vajna egy jó barátom volna, a' ki el-vetett borsómat bébozonálná, különben a' madarak majd fel-eszik. Segíts rajtam, édes Komám! csak egy fél napig: huzzem a' földben vagyon már borsód. Így szólta

sen könnten. „ Das ist die größte Freude für mich, „ sprach er oft, „ wenn ich daran gedenke, daß meine Aeltern durch mich ein ruhiges, und frohes Alter erleben, und daß ichs ihnen doch einigermaßen vergelten kann, was sie mir Gutes gethan haben.

Die neidische Nachbarinn.

Eine Bauernfrau hatte ein treffliches Ackergut, und Vieh, so gut als einer im Dorfe; und doch gönnte sie keinem Menschen etwas Gutes. Des Abends, wenn das Vieh zu Hause kam, stellte sie sich in die Hausthür, und ärgerte sich, wenn eine gute Kuh vorbeiging, die dem Nachbar gehörte. Wenn sie auf dem Felde guten Flachs sah, der ihr nicht zugehörte; so sprach sie: „ ich weiß nicht, wie es die Leute machen. Ihnen geräth alles, und mir gelingt nichts. „ Gleichwohl gewann sie dabei nichts, schadete sich vielmehr. Denn, wenn sie sich immer ärgerte, und zankte; war sie auch beständig kränklich, und starb in ihren besten Jahren am Gallfieber; als einst des Nachbars Frau von einem entfernten Verwandten hundert Gulden geerbt hatte.

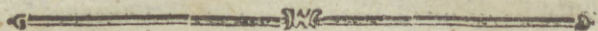
Der Freund in der Noth.

Gebatter, meine andern Pferde sind auf der Reise, und die ich zu Hause habe, sind krank geworden. Wenn ich doch einen Freund hätte, der mir meine gesäeten Erbsen unterpflügte; die Vögel fressen sie sonst auf. Heißt mir doch, Gebatter, nur einen halben Tag; eure Erbsen
D
sind

Kristiánhoz János. És amaz meg-halgtván kérését segített - is rajta. Az időtől fogva igen nagy barátja volt János Kristiánnak, és sokszor dicsőítette, hogy rajta meg - szorult voltában segített legyen.

A' ki szükségünkben segít rajtunk, az igaz jó barátunk.

Ha ki fededelem nélkül szűkölködik, annak azt okossan kell kérni: és, ha a' segedelmet megnyerte, a' háládatosságról el - nem felejtkezni.

AZ ATYA, ÉS A' FIÚ.

Egy atya egykor meg-szöllítá fiát Pétert. Édes fiam! te ugyan most könyörögtél, hogy az eledeleket, mellyeket adott, az Isten meg - áldaná, és javunkra ejtetné. Vallyon az Isten adta - é az eledeleket?

Péter. Igen - is, édes atyám!

Atya. En azt tartom, hogy azokat mi kereftük munkánkkal, és a' te anyád főzte, és asztalra feladta.

Péter. Úgy, de még sem neveltethettük-fel, esőt, és napfényt nem eresztthettünk, az egészséget sem adhattuk magunk magunknak, melly a' földnek mivelésére szükséges volt, vizet sem alkothattunk a' főzésre, vagy a' fát úgy el-nem készíthettük, hogy égheffen.

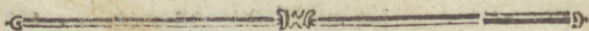
Atya. Vallyon ruhád - is Istennek adományja? hiszem azt vehetjük.

Péter. Ugyan úgy, szerelmes atyám! Mert a' ruhák vagy lenből, vagy gyapjúból vagynak. Már
pedig

sind ja in der Erde! „ So sprach Hans zu Christian. Und dieser erhörte seine Bitte, und half ihm. Seit der Zeit war Hans dem Christian sehr gut, und rühmte es oft, daß er ihm damals in der Noth geholfen hätte.

Wer uns in der Noth hilft, der ist unser wahrer Freund.

Wenn man Hilfe nöthig hat; dann muß man mit Bescheidenheit darum bitten: und wenn man Hilfe erlangt hat, die Dankbarkeit nicht verachten.

Der Vater, und der Sohn.

Ein Vater sprach einstens zu seinem Sohn Peter: „ Mein Sohn, du hast ist eben gebetet, Gott möchte die Speise, die er gegeben hat, segnen, und uns gedeihen lassen. Hat denn Gott die Speisen gegeben? „

Peter. Ja! Vater.

Vater. Ich denke, wir haben sie uns durch Arbeit verschaffet, und deine Mutter hat sie gekocht, und auf den Tisch gebracht.

Peter. Aber wir konnten sie doch nicht wachsen lassen; wir konnten dazu keinen Regen, und Sonnenschein schaffen, uns auch die Gesundheit nicht selbst geben, die zur Bearbeitung der Erde nöthig war; wir konnten auch kein Wasser, und Feuer zum Kochen schaffen, oder das Holz so einrichten, daß es brennt.

Vater. Sollten deine Kleider auch wohl eine Gabe Gottes seyn! die kann man ja kaufen?

Peter. Eben auch lieber Vater. Denn sie sind entweder von Leinen, oder Wolle. Nun

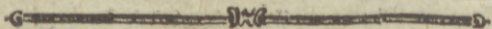
pedig mind a' len, mind a' gabona vetemény a' földből nő, és a' gyapjú a' juhoktól jö, 's ezek azzal táplálják magokat, a' mi a' földből nő. Ez a' nevedezés pedig Isten' adományja. És ha jó erőnkben pénzt nem kereshettünk volna munkánkkal, semmit se vehetnénk. Minden jó az Istentől jön.

Atya. De az Isten adja - é ezeket egyenes fölyással reánk, vagy eszközök által? és kell - é az embernek a' mellett valamit tenni?

Péter. Isten a' jót eszközök által adja, efféle az eső, a' napfény, a' fű, és gabona-vetemény. Szükséges e'hez szorgalmatos, és értelmes munkálódása az embernek. De az Isten ad áldást, és erőt a' munkához, kiváltképen, ha jámborok vagyunk.

Örüle az atya! értelmes fián. Tsókolá, és áldá ötet. Adott Isten, úgy mond, néked bő értelmet, édes fiam! csak azon légy, a' mennyire lehet, hogy az a' jó, mellyet értesz, benned jobban gyökerezedjen, és naponként kiterjedjen.

Az Isten mindent böltsen végzett, és elrendelt. Ő a' jó rendnek Istene, és, mint fő mozditó oka mindeneknek, a' miket teremtett, egyenesen, vagy eszközök által vezérel. A' ki minden dologban a' rendet szereti, az kedves az Istennél.

AZ ADAKOZÓ SZEGÉNY.

KÁROLY egy szegény, de jámbor uraságot szolgált, a'hol azon rossz időben nem mindenkor folyt jól

wächst der Flachs, wie das Getreide aus der Erde, und die Wolle kommt von den Schafen, die sich von dem, was aus der Erde wächst, ernähren. Dieser Wachsthum aber ist eine Gabe Gottes! Und hätten wir kein Geld durch die Arbeit mit gesunden Gliedern verdienen können, so könnten wir auch nichts kaufen. Alles Gute kommt von Gott.

Vater. Aber giebt Gott dergleichen mittelbar, oder unmittelbar? Und muß der Mensch auch etwas dabey thun?

Peter. Gott giebt uns das Gute. Mittelbar, oder durch Mittelursachen, wie hier Regen, und Sonnenschein, Gras und Getreide sind. Und dazu gehöret die fleißige, und verständige Arbeit des Menschen nothwendig mit. Aber Gott giebt Segen, und Gedeihen zur Arbeit, besonders wenn wir fromm sind.

Da freuete sich der Vater über seinen verständigen Sohn. Er küßte, und segnete ihn. Gott hat dir, sprach er, viel Erkenntniß gegeben, mein Sohn! Hilf nun, so viel du kannst, daß das Gute, was du weißt, bekannter, und immer mehr ausgebreitet werde.

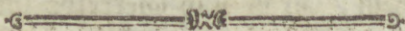
Gott hat alles weislich geordnet, und eingerichtet. Er ist ein Gott der Ordnung, und regiert, als die erste Ursache, alles, was er gemacht hat, unmittelbar, oder durch Mittelursachen. Wer die Ordnung in allen Sachen liebt, der gefällt Gott.

Der wohlthätige Arme.

Karl diente bey einer armen, aber frommen Herrschaft, wo es bey der schlechten Zeit nicht

jól a' dolog. Még-is e' miatt soha nem morgott, a' mint jó sokan tselekszenek; hanem segített magán, a' mennyire lehetett. Mikor a' fereg szegényeket látta, a' kik az időben fel 's alá jártanak; így szóllott magában: ha egybe vetem ezekkel magamat, mennyivel vagyok boldogabb! Vagyon fedelem, házam, mindennap meleg ételem, és ágyam. — De ezek — Fel-oztá tehát kevés kenyerét a' koldúfokkal, a' vagy nevezetefen közben járt érettek, és egyébként jó tanácsot adott nékik.

A' szegények - is valami képen jót tehetnek, és tegyenek-is azokkal, a' kik tehetetlenebbek.

A' KIS TOLVAJ.

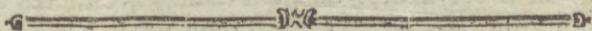
A' kis Péter sokszor szüléitől, és testvéreitől tsemege, és más egyéb apróságokat ellopogatott. Midőn egykor rajta érte az anyja, bé-mondotta az atyjának; meg-is egyeztek abban, hogy a' rossz gyermeket ezért érzékenyen meg-büntessék. Midőn Péter igen sirna, és mentegezné magát, hogy csak apróságokat vett volna - el, azt mondta az értelmes atya: ugyan azért büntetlek-meg keményen, hogy ne tanulj az apróságoknál többet érő dolgokat lopni, 's végtére ne kelleessen az akasztófan meg-halnod.

Mert a' ki többször csak egy almát lop, végtére a' pénzt-is el-veszi, ha hozzá férhet.

Mászor leg-kissebbet se végy-el annak engedelme nélkül, a' kihez tartozandó az, a' mit akarsz. Ne orozz.

stets vollauf war. Doch murrete er niemals deswegen, wie viele sind, sondern behalf sich, so gut er konnte. Wenn er die vielen Bettler sah, die damals herumgingen, sprach er oft zu sich selbst: „wie glücklich bin ich in Vergleichung mit diesen! Ich habe Dach und Fach, täglich warmes Essen, und ein Bett—Aber diese, — Dann theilte er sein wenigcs Brod mit den Bettlern, oder sprach Bemittelte für sie an, und gab ihnen sonst guten Rath.

Auch Arme können, und sollen gegen diejenigen, die noch hilfloser sind, als sie, auf mancherlei Art wohlthätig seyn.

Der kleine Dieb.

Der kleine Peter hatte oft seinen Aeltern, und Geschwistern Kleinigkeiten an Eswaaren, und andern Sachen weggenommen. Als ihn endlich seine Mutter darüber antraf, sagete sie es dem Vater; und sie wurden eins deswegen, das böse Kind hart zu züchtigen. Da Peter nun sehr weinete, und vordwenden wollte: er hätte ja nur eine Kleinigkeit weggenommen, so sagete der vernünftige Vater: „Eben darum strafe ich dich hart, damit du nicht bei Kleinigkeiten lernest, Dinge von größerem Werthe zu stehlen, und endlich am Galgen sterben müßest.“

Denn wer oft nur einen Apfel stiehlt, nimmt endlich auch Geld, wenn er dazu kommen kann.

Ein andermal nimmt nicht das geringste ohne die Erlaubniß dessen, dem es geböret.

Du sollst nicht stehlen.

A' ROSZ, ÉS GONOSZ ISKOLA GYERMEK.

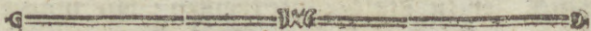
VÓLT egykor egy Péter nevű gyermek, a' ki semmit sem akart tanulni; mivel semmire sem vigyázott. Sőt iskolába sem akart örömeft menni. Szüléinek kellettett ötet magok előtt többire az iskolába hajtani; valamint a' barmot szokták magok előtt hajtani. Sokszor sohajtoztak Péter felett szüléi, mondván: te rossz gyermek! semmi jó se leszfz belőled—Iskolában az iskola mesternek nagy bajoskodása vólt a' gyermekkel. Vagy nem ült tsendesen, és akadályozta a' többi gyermekeket; vagy nem vigyázott, és nem vólt figyelmetes arra, a' mit az iskolamester tanított. Elejentén jóval integette ötet az iskola mester; minekutánna ezzel semmire se mehetett; meg - büntette keményen külömbféle büntetésekkel, a' mellyek igen érzékenyek vóltak. De Péter tsak azután - is Péter vólt. Reá kiáltott rossz tselekedeteiben sokszor az iskolamester hosszúságában: Péter! soha éltedben nem leszfz jó állapotod! Mi történt? Mikorra korosabb, és erősebb lön, senkinek sem akart engedelmeskedni, és semmi rend alá magát vetni. Sok urakat szolgált; de egy sem mehetett véle semmire. Végtere meg-lopá urát; 's a' midön ez rajta érte; védelmezé magát, és annyira meg-veré urát, hogy meg-kelletett hálnia. Elakart szaladni, de meg-fogattatott, és vasra veretett. A' Felsőség, más rossz ifiaknak rettentő példákra, meg-törette még elevenlétében testének minden tagjait, és meg-ölette, holt testét kerékre tétette, a' hol ötet a' hollók meg - ették.

Der nachlässige, und boshafte Schulknab.

Es war einmal ein Knab, mit Namen Peter, der wollte nichts lernen; weil er auf nichts Achtung gab. Er wollte nicht einmal gern in die Schule gehen. Die Aelteren mußten ihn immer vor sich her in die Schule treiben; wie man ein Thier vor sich her treibt. Da seufzten die Aelteren oft über Peter, und sageten: „Du böses Kind! aus dir wird nichts Gutes. In der Schule hatte der Schulmeister seine Noth mit dem Knaben. Entweder er saß nicht still, und hinderte die andern Kinder; oder er gab nicht Achtung, und war nicht aufmerksam auf das, was der Schulmeister lehrte. Erst ermahnte ihn der Schulmeister mit aller Güte; als aber das nicht half; so strafete er ihn hart mit allerley Strafen, die sehr weh thaten. Er blieb aber, wie er war. Da rief denn der Schulmeister oft im Unwillen über seine bösen Streiche: „Peter! dir wird es dein Lebtag nicht wohl gehen!“ was geschah, als der Knab älter und stärker ward, da wollte er niemanden gehorchen, und sich keiner Ordnung unterwerfen. Er diente bey vielen Herren, aber keiner konnte mit ihm fertig werden. Endlich bestahl er seinen Herrn; und da ihn dieser dabey ertappete: so wehrete er sich, und schlug seinen Herrn so hart, daß er daran sterben mußte. Er wollte davon lauffen; aber er ward ergriffen und gefangen gesetzt. Die Obrigkeit, ließ ihm, andern bösen Buben zum Schrecken, alle Glieder bey dem lebendigen Leibe zerschlagen, und ihn tödten; seinen Körper aber auf das Rad legen, wo ihn die Raben frassen.

Hätte

Ha ez az ember annyira nem búsította volna szüleit, és tanítóit, nem siratták, és meg-nem átkozták volna. Meg-történt vele, a' mit meg-jö-vendöltek szülei, s' tanítói. Mert semmi jó se lett belőle; nem volt egész életében jó dolga; és rosz véggel múlt - ki.

A' JÓ ISKOLA GYERMEK.

UGYAN azon faluban vólt egy más szegény atyáktól született Károly nevű iskolagyermek. Ez örömeft járt az iskolába; mikor iskolában vólt, szorgalmatosan figyelmezett, 's az iskolán kívül azon jóra igyekezett Károly, mellyet az iskolában meg-érteni tanúlt. Örömeft, 's önként hajlott minden jóra, nem mutatta magát álmosnak, nyakasnak, vagy kedvetlennek, ha valami tanítás fel-adatott nékie, vagy ha valami gyermekes hibáért meg-intetett, és jó útra igazítatott.

MENNÉL inkább korosodott Károly, annál jobban kapott azon, a' mi tetszetes, hasznos, és jó vólt. Minden ember, kíváltképen szülei, és tanítói örültek rajta, és szülei már tíz esztendőskorában házi foglalatosságokban hasznát vehették, sokat reája bízhattak - is. Midőn Károly elegendőképen meg - korosodott, és meg - erősödött más embereknél szolgálatot tehetni: igen érzékenyes vólt szüleitől, és tanítóitól el - válása. Könyhúllatások közt köszöné azoknak hív gondoskodásokat, és emlété a' tőlök vett sok javakat. Azok pedig dítsérék szorgalmatosságát, 's engedelmetségét, meg - áldák, és tsókolák. Tanítója még el - végre mon-

Hätte dieser Mensch nicht in der Jugend seinen Aeltern, und Lehrern so viel Verdruß gemacht, so hätten sie nicht über ihn geseufzet, und ihn verwünscht. Es traf bey ihm ein, was Aeltern, und Lehrer vorher sageten. Denn es ward nichts Gutes aus ihm; es gieng ihm sein Lebenstag nicht wohl; und er nahm ein schlechtes End.

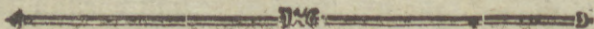
Das gute Schulkind.

In eben diesem Dorfe war ein anderes Schulkind von armen Aeltern, Namens Karl. Er gieng gern zur Schule; wenn er in der Schule war, hörte er recht aufmerksam zu, und außer der Schule dachte Karl wieder an das Gute, was er in der Schule verstehen gelernet hatte. Karl ließ sich auch zu allem Guten willig lenken, und bezeigte sich nicht schläfrig, trösig, oder unwillig, wenn ihm eine Lehre gesagt, oder wenn er wegen eines kindischen Fehlers getadelt, und zurecht gewiesen ward.

Je mehr Karl nun am Alter zunahm, je mehr nahm er auch zu an dem, was gefällig, nützlich, und gut ist. Ein jeder, und vornämlich seine Aeltern, und Lehrer freueten sich darüber, und die Aeltern konnten Karl in im 10ten Jahre schon in ihrer Haushaltung gebrauchen, und ihm manches anvertrauen. Als Karl nun groß, und stark genua geworden war, um bei andern Leuten zu dienen, da war sein Abschied von seinen Aeltern, und Lehrern recht rührend. Er dankete ihnen für ihre Sorgfalt, und Treue mit Thränen, und rühmete das viele Gute, was er von ihnen hätte. Sie aber rühmten seinen Fleiß,
und

mondott egynémellyeket, és fel-írta nékie ezeket a' szavakat emlekezetül: jámborságodban meg-maradj, jót tselekedj, mert az ilyeneknek léfzen el-végre jó dolgok.

Meg-ígérte Károly ezt véghez vinni, meg-is tartotta fogadását. Mert Károly mindenkor hív maradott, mint egy meg-lett ember, mindenkor igyekezett uraságának igaz hasznát előbb mozditani, és napról napra mindenre alkalmatosb, és okosabb völt. Jól - is folyt azután szzerentséje. Mert tsak hamar a' fő uraságokat szolgált, a' kik mihelyest hallották jó-viseletét, azonnal szolgálatokba kívánták, mivel örömeit akartak jó szolgákat. Meg-is jutalmaztatott jól, és mivel bérét mértékletessége által meg-tartogatta, hamar maga saját kenyérére kaphatott. Mert minekutánna eleget szolgált volna, egy kis jószágot vett magának, 's abban kedvére élt. És így tellyesedett-bé nyilván szüléinek, 's tanítóinak áldások, és ha ki valami bódlog életet akart elő adni, ez Károlynak példáját emléttette.

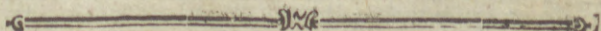
A' SZEGÉNY DAJKALEÁNY.

Egy szegény leányzó, kinek idegen emberek-nél gyermekek mellett dajkálkodni kellett, le-tüle, és sira. Kérdé a' ház aszfzonya: miért sírsz? vagyon-é valami bajod? Ah! úgy mond a' leány, ha meg-gondolom, mi léfzen belőlem, valóban sírnom kell! Más gyermekek iskolába járnak, és fok jót tanulnak, én úgy növök-fel, mint a' rosz fű. Nintsen semmim, a' miből fizessem az iskolabért;

und Gehorsam, segneten, und küßten ihn. Sein Lehrer sprach noch zuletzt manches mit ihm, und schrieb ihm diese Worte zum Andenken auf:

Bleib fromm, und thue recht, denn solchen wird es zuletzt gut gehen.

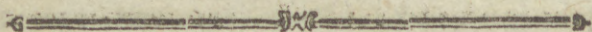
Dieses versprach Karl zu thun, und er hielt es auch. Denn Karl blieb als ein völlig erwachsener Mensch stets treu, suchte stets den wahren Nutzen seiner Herrschaft zu befördern, und ward immer geschickter, und verständiger. Und nun gieng es ihm auch wohl. Denn er hatte bald die besten Herrschaften, welche so bald sie von ihm hörten, ihn in ihrem Dienste haben wollten, weil sie auch immer gern die besten Dienstboten zu haben wünschten. Er war also auch gut belohnet worden, und da er seinen Lohn durch Sparsamkeit zusammen hielt, so kam er bald in den Stand sein eigenes Brod zu essen. Denn als er lang genug gedienet hatte, kaufete er sich ein kleines Gut, und lebete vergnügt. Und auf diese Art war der Segen seiner Aeltern, und Lehrer an ihm sichtbar erfüllt, und wer ein glückliches Leben beschreiben wollte, der erzählete von diesem guten Karl.

Das arme Kindermägdchen.

Ein armes Mägdchen, das bei fremden Leuten die Kinder warten mußte, saß, und weinte. Da fragte die Frau im Hause: „Warum weinst du?“, „fehlt dir etwas?“, „ach! sagte das Mägdchen, „wenn ich daran gedенke, was aus mir werden wird, dann muß ich wohl weinen! Die anderen Kinder gehen in die Schule, und lernen viel Gutes, und ich wachse auf, wie Unkraut. Ich selbst

labért; mert kenyereért szolgálnom kell, és így
kelletlen maradok. Ki fog szolgálatot adni, ha
alkalmatosabb embereket talál? Örömeft éjtszaka
dolgoznék, csak járhatnék iskolába, és valamit
tanulhatnék! Meg-indúla rajta az afszzony, és
meg-gondolá magában: meg-könyörülök e' szegény
leányzón. Isten-is akarja azt, hogy könyörületef-
séggel vifeltessünk a' szegényekhez, és valakit
jóra tanítatni olly jótétel, mellynél nagyobbbat a'
hoz mutatni nem lehet. Az időtől fogva el-küldé
a' szegény leányt minden héten egy néhány órákra
az iskolába; és mennél több jót tanult a' leány,
annál hívebben, és szorgalmatosabban dolgozott.

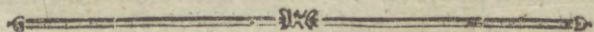

A' ROSZ SZOLGA.

J Á N O S rosz szüléktől neveltetett-fel, és ifúságá-
ban feslett életű Úrhoz jutott; a' ki a' magáéra
épen nem vigyázott. És itt ő tellyefséggel el-er-
költstelenedett.

Az éjtszakákat vendég - fogadóban töltötte,
mappal a' mezőn az ekénél alutt, vagy a' hol ő
náfutt magán lehetett. A' marhát igen meg-szokta
hajtani, a' városból mindenkor részegen jött-ki,
és a' mint meg-hevesedet a' marha, azon hevesen
vagy a' jászolhoz kötötte, vagy a' vízre vezette.
Mindenkor sánta, és vak lovai vóltanak; 's az
ura rövid idő alatt annak feslettsége miatt el-
veszté minden lovait. Elvégre el-hagyattattan,
nyomorúltan, szegényül, és meg-síratatlanul holt-
meg.

selbst habe nichts um das Schulgeld zu bezahlen; denn ich muß uns Brod dienen, und bleibe also ungeschickt. Wer wird mich in Dienst nehmen wollen, wenn man geschicktere Leute bekommen kann! Ich wollte gern die Nacht arbeiten, wenn ich nur in die Schule gehen, und was lernen dürfte! „ Da ward die Frau gerührt, und dachte: Ich will mich dieses armen Mägdchens erbarmen. Gott will, daß wir Mitleiden mit den Armen haben sollen; und jemand, was Gutes lernen lassen, ist die größte Wohlthat, die man ihm erzeigen kann. Sie schickte von der Zeit an das arme Kind alle Wochen etliche Stunden in die Schule, und je mehr Gutes das Mägdchen lernte, je treuer, und fleißiger arbeitete es.

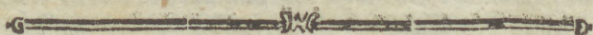

Der böse Knecht.

Hans war von schlechten Aeltern erzogen, und kam in der Jugend zu einem lüderlichen Herrn, der auf das Seinige nicht Achtung gab. Da ward er denn vollends lüderlich.

Des Nachts lag er im Wirthshause, und des Tages schlief er auf dem Felde bey dem Pfluge, oder wo er sonst allein war. Das Vieh übertrieb, und überjagte er; aus der Stadt kam er stets betrunken; und so warm als das Vieh dann war, so warm brachte er es auch entweder an die Krippe, oder ins Wasser. Sein Gespann bestand auch stets aus lahmen, und blinden Pferden; und sein Herr verlor durch seine Lüderlichkeit in kurzer Zeit das ganze Gespann Pferde. Endlich starb er selbst, elend, arm, und von Niemanden beklagt.

A' szolgáknak reátségek, hívségtelenségek, és feleségek nagy károkat okoz , 's meg - fosztja őket Istennek áldásától , és az embereknek szeretetektől.

A' JÖVEVÉNYEK.

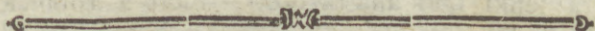
Egy ember, és annak felesége, a' kik hazájokból rossz emberek által ki - üzettettek, kemény télben egy kis faluba jöttek. A' község előtt igazán, és érzékenyen ki - jelentették ügyeket, és engedelmet kértek azoknál maradni. Ebben a' faluban voltak vendégeket örömeft fogadó emberek; azért ezt a' két jövevényt igen kedvesen fogadták. Lakóhelyet adtak nékik, és meg - segítették őket szükséges házi szerekkel.

Imé, gyermekeim! hogy jutalmazta-meg Isten ezt az örömeft fogadást. Ezek az idegenek hálaadatoságokból a' falusiakat sok új, és hasznos dolgokra, és külömbféle fortélyokra tanították, mellyek által földművelések sokkal jobban folyt, hogy sem az előtt. El - híresedtek a' marhatartó fűvekkel el - annyira, hogy a' marhatartást bé - hozhatták. És ekképen a' falusiak igen meg - vagyonosodtak.

Törjed az éhezőnek kenyeredet, és az ügye fogyottakat fogadd - bé házádba.

El-ne felejtkezzél örömeft bé - fogadó lenni. Mert sokan illetén jó akaróságok, által igen szerentséfékké lettek.

Nachlässigkeit, Untreue, und Föderlichkeit des Gesindes verursacht großen Schaden, und bringt um den Segen Gottes, und um die Liebe der Menschen.

Die Fremden.

Ein Mann, und seine Frau, die aus ihrem Vaterlande durch böse Leute vertrieben waren, kamen im harten Winter in ein kleines Dorf. Sie stellten der Gemeinde ihre Noth aufrichtig, und beweglich vor, und baten um die Erlaubniß bey ihnen zu wohnen. In diesem Dorfe waren gute gastfreie Leute; daher wurden die beiden Fremden liebeich aufgenommen. Man wies ihnen eine Stelle zur Wohnung an, und versorgete sie mit den nöthigsten Bedürfnissen.

Sehet, Kinder, wie Gott die Gastfreiheit belohnte. Diese Fremden lehrten aus Dankbarkeit die Leute im Dorfe viele neue, und nützliche Dinge, und verschiedene Handgriffe, wodurch ihr Ackerbau besser von statten gieng, als vorher. Sie machten sie mit Futterkräutern bekannt, so, daß sie die Stallsütterung einführen konnten. Und auf diese Weise wurden die Leute im Dorfe sehr wohlhabend.

Brich dem Hungrigen dein Brod; und die im Elende sind, führe in das Haus.

Gastfren zu seyn, vergesset nicht. Denn Mancher ist um seiner guten Absicht willen dadurch sehr glücklich geworden.

A' NAPSZÁMOSOK.

LOMHAFI túnya, és rest nap számos volt. Dologra senki sem akarta ötét, mert a' többieket csak akadályozta; és ha ki még-is dolgoztatott véle, annak bizonyal egy mást valakit kellett vigyázására állítani.

Mivel tehát senki sem adott nékie dolgot, szorultságon kívül, midőn mást nem találhatott; keveset-is kereshetett Lomhafi, semmit se gyűjthetett magának, napról napra meg-fogyott ereje, és a' dolog igen izetlen volt előtte. Ugyan ezért végtére elkedvetlenedett, zúgolódóvá lön, irigyé, és mindegyekkel perekedővé. Feleségével, kinek ura restsége miatt szokszor gyermekeivel kenyerere se volt, igen háborodott házasságot élt, és nyilván ki-is tetfzett rajta a' nyomorúság, és szűkölködés. Egykor, hogy haza menének estve a' dologról, valamelly szorgalmatos nap számos tárfa előtt panaszkodott, mondván: mi szegény nap számosok! valóban keserű életünk vagyon! Nints, úgy mond a' másik; közülünk csak a' resteknek vagyon rossz dolgok. A' ki dolgozni akar, és tud, nem szűkölködik semmi nélkül, hanem csak a' nélkül a' mi kellenél több, következő képen el-is maradhat.

Restségnek követő tárfa a' szegénység.

A' JÓ MEZEI GAZDA.

GÁSPÁR a' föld mívelés által jó vagyonossá lön. E' pedig így esett-meg. Ő maga bírta földjét. Pünkösd

Die Tagelöhner.

Der Tagelöhner Trägemann war nachlässig, und faul. Zur Arbeit mochte ihn kein Mensch haben, denn er hinderte nur die andern; und wer denn doch von ihm Arbeit gethan haben wollte, der mußte gewiß auch jemanden bei ihm zur Aufsicht stellen.

Da ihm nun keiner gern was zu verdienen gab, außer im Nothfalle, wenn kein anderer zu haben war; so verdienete Trägemann auch wenig, konnte sich nichts zu Guten thun, kam immer mehr, und mehr von Kräften, und die Arbeit ward ihm von Tage zu Tage saurer. Davon wurde er nun auch endlich verdrüsslich, närrisch, neidisch, und zänkisch gegen jedermann. Mit seiner Frau, die mit den Kindern, seiner Faulheit wegen, oft kein Brod hatte, führte er die unzufriedenste Ehe, und man sah ihm das Elend, und den Mangel an. Einst, als sie des Abends von der Arbeit nach Hause gingen, klagete er gegen einen andern fleißigen Tagelöhner und sprach: „Wir arme Tagelöhner! uns gehet es recht übel!“ „Nein,“ antwortete der andere, „nur den faulen unter uns gehet es schlecht. Wer arbeiten will, und kann, dem mangelt nichts als das, was überflüssig, und also entbehrlich ist.“

Armuth ist ein Gefährte der Faulheit.

Der gute Landwirth.

Kaspar wurde durch den Ackerbau sehr wohlhabend, und das gieng so zu. Er hatte seine Acker
E 2
allein

kösd havában ugar földjét jól fel - szántotta, és olly mélyen, a'mint azt hasznosnak vélte. Száraz időben nyóltz nap után az jól tisztán meg-borította, és minden gatz ki-hordogatott. Négy hét után Szentiván havában trágyát hordott reá, és közé szántotta. Szent Jakab havának vége felé ismét újra felszántotta, és Szent Mihály hava' elein is, de már kissébb barázdákkal a' vetésre. A' vetni való rozsot homokos földről vette, a' hól a' rozs az új fel - szántott földben állott, és annak kiláját meg-fizeté örömeft két tallérral-is drágábban. A' trágyázáson igen sokat állított. Azért rélen az udvarról ló, tehén, és más egyéb ganéjt egy rakásra öszve hordogatott, 's annak közébe leveleket, szittyót, és fűgatz; és ha homokos földet kellett trágyáznia, romlott sütő kementze földet-is, sárfalakat, vagy más régi épület darabokat. És minden harmadik esztendőre egészen meg - vólt trágyázva szántóföldje. Ugyan ezen a' földön többet is termesztett tiz más vetésnél. Jó erőben vólt marhája. A' ganéjt ki - nem hordogatta az útfára hasztalan kotsi járással. Azért-is győzhetett marhája minden szántó vető munkát, 's a' mellett még-is épen vólt, és tartósan. Gazdaszszonya szorgalmas vólt mind otthon, mind a' mezőn, semmit sem tékozolt - el, 's híven segítgette. Gyermekeit jámborságra, és dologra nevelte, azért azokra-is bízhatta magát. És így gazdagúlt - meg Gáspár.

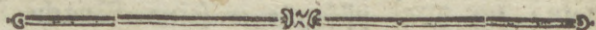
Nékünk engedi Isten bő-áldással,
Ha miveljük okos gondoskodással,
A' térséget földeket.

Nagy fáradtságnak vagyon nagy jutalma,
Nem - is lehet heverő nyugodalma.
Ha ki vár bő vermetek.

allein; im Mai pflügete er seine Brache sehr sorgfältig, und so tief, als es nützlich war. Bei trockenem Wetter acht Tage nachher eggete er sie klar, und rein, und brachte alles Unkraut heraus. Vier Wochen nachher im Junius führte er Mist darauf, und pflügete ihn unter. Am Ende des Julius pflügete er abermals; und im Anfange des Septembers in schmalen Furchen zur Saat. Den Saatroggen nahm er von Sandländern, wo im neu aufgerissenen Acker Roggen gestanden war, und bezahlete den Muth gern zwey Thaler theurer. Auf Dünger hielt er sehr viel; und im Winter brachte er Pferdemist, Kuhmist, und alle Arten von Mist aus dem Hofe in einen Haufen, und Blätter, Schilf und Grastorf dazwischen; und wenn er Sandäcker zu düngen hatte, auch alten Leimen von Backöfen, Leimwänden, oder alten Gebäuden. Und alle drey Jahre war sein Acker durchgemistet. Auf diesem Acker baute er auch mehr, als das zehnte Korn. Sein Vieh war im trefflichen Stande. Den Mist verschleppete er nicht auf der Strasse durch unnöthige Führen. Daher konnte auch sein Vieh alle Ackerarbeit bestreiten, und blieb doch munter, und dauerte lang. Seine Frau war im Hause, und Felde fleißig, brachte nichts durch, und stand ihm treulich bei. Seine Kinder erzog er zur Frömmigkeit, und Arbeit, daher konnte er sich auf sie verlassen. Und so ist Kaspar reich geworden.

Die Felder um uns her verlieh uns Gott zum Eignen,
Wenn wir mit klugem Fleiß, und Sorgfalt ihrer
pflegen.

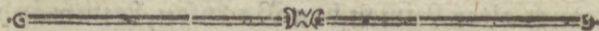
Der Arbeit Lohn ist groß, ist gleich die Arbeit schwer
Seht, Kaspar wußte das. O strebt zu seyn, wie er

A' SZELÍD EMBER

ELEJÉNTÉN, hogy bíróvá lett János, 's rendet, és igazságot kezdett tartani a' faluban, szomszédjaitól sokszor üldöztetett, és érzékeny szavakkal szidalmaztatott. De ő viszsa nem szidta őket, hanem azt monda: barátim, miért szidalmaztok engem'? Én mindenben javatokat keresem. Rendtartás nélkül semmi falu sem boldog. Jobban által fogjátok aztidővel látni, és nékem meg-köszönitek.

Roszfazat roszszal ne fizessetek, hanem azt szelíden el-tűrjétek, ha mi jó igyekezetért szenvedtek; ezzel fogtok szelíd üdvezítőkhöz a' Jéhus Krisztushoz hasonlítani.

A' ROSZ PARASZTOK.

ROSZHÁZAN lakó polgároknak az egész szomszéd környékben igen rosz hírek vólt. De igazán is rosz emberek vóltak. Mert ők uraságoknak, és szomszédjaiknak határjaikat el-mozdíták helyekből, és a' hol szántó földjök valami pusztát vagy rétet ért, minden elszendőben elszántottak abból valamit, és az ilyen igazságtalansággal akarták szántóföldjeiket nagyobbítani másoknak károkkal, a' kiké vólt a' többi rész.

Marháikat sokszor tilalmas helyeken legeltették, ha meg-tudták, hogy nintsen azokra vigyázat, a' vagy páztor nélkül kárba erefztették. Ha valamit dézsmában adniok kellett, a' hol tsak lehetett, meg-tsalták a' szedőt. Gyermekükre semmit se költöttek, még az iskolai oktatást sem adták-meg nékik.

Der Sanftmüthige.

Hans ward im Anfange, als er Richter geworden war, und auf Ordnung, und Recht im Dorfe zu halten anfieng, oft von den Nachbarn angefeindet, und mit empfindlichen Reden gescholten. Aber er schalt nicht wieder, sondern sprach: „Ihr Leute, warum scheltet ihr auf mich? Ich suche ja euer aller Bestes. Ohne Ordnung kañ kein Dorf glücklich seyn. Mit der Zeit werdet ihr das besser einsehen, und mir danken!“

Vergeltet nicht Böses mit Bösem, sondern traget es sanftmüthig, wenn ihr um etwas Gutes willen leidet; so werdet ihr eurem sanftmüthigen Heilande Jesus Christus ähnlich.

Die bösen Bauern.

Die Bauern zu Bösendorf waren in der ganzen Gegend im übelsten Rufe. Aber es waren auch recht böse Leute; denn sie verrücketen heimlich die Gränzen ihrer Herrschaft, und ihrer Nachbarn; und wo ihr Ackerstück an eine Heide, oder Ager traf, da pflügeten sie alle Jahre etwas ab, und wollten auf solche ungerechte Weise ihren Acker zum Schaden derer, denen das übrige gehörte, vermehren.

Ihr Vieh hüteten sie oft in Schonungen, oder auf andern verbotenen Plätzen, wenn sie wußten, daß keine Aufsicht war, oder ließen es ohne Hirten in Schaden laufen. Wem sie etwas zu geben hatten an Korn, oder Zehend, den betrogen sie, wo sie konnten. An ihre Kinder

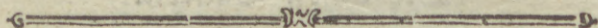
nékiek. Magok pedig igen ritkán jártak a' templomba, azon egy helyre, a' hol még valami jót halhattak volna. De azonban a' mellett az igazságtalan jószág keresés mellett még-is csak szegényen maradtak mindenkor, és semmire se kaphattak fel, 's az egész környékben, a' mint már megvagyon mondva, meg-útáltattak.

A' ki a' határokat ki-mozdítja helyekből, fok rosznak az oka.

A' másét ne kívánd.

Szerefsétek az igazságot, és az igazságtalanságról le-tegyetek. Mert minden igazságtalanság vétek.

Azok egyedül, a' kik az igazságot szeretik, ez életben tsendések, és szerentsések, 's halál után boldogok lehetnek.

A Z O R G A Z D A.

Az orgazda maga ugyan nem lopott, de a' tolvajok ő nála gyűltek öszve; és mivel fert mért, fokot költének nála az el-adott tolvaj jószágnak bevett árából; maga az orgazda-is lopott jószágokat el-adogatott a' tolvajok helyett. El-végre megfogattatott a' tolvaj szövetség, orgazdájok-is feladatott, a' ki vélek egyenlőképen meg-büntettetett.

Ha orgazda nem volna, tolvaj sem volna.

Ha ki tolvajságot lát, *ne irtozzon azt fel-adni*

A' ki tudva lopott jószágot veszen, segítője a' tolvajnak.

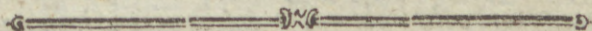
wendeten sie nichts, und gönneten ihnen nicht einmal den Schulunterricht. Sie selbst aber kamen so selten, als möglich in die Kirche, den einzigen Ort, wo sie doch noch etwas Gutes hätten hören können. Aber bei allem diesem Trachten nach ungerechtem Gute, blieben sie doch bettelarm, und kamen auf keinen grünen Zweig, und waren, wie schon gesaget ist, in der ganzen Gegend verachtet.

Wer Gränzen verrücket, ist Ursache an vielem Bösen.

Begehret nicht, was euch nicht gehöret.

Trachtet nach Recht, und lasset ab vom Unrechte. Denn jedes Unrecht ist Sünde.

Nur diejenigen, die Gerechtigkeit lieben, können hier in diesem Leben ruhig, und glücklich, und nach dem Tode selig seyn.

Der Fehler.

Hehlemann stahl selber nicht, aber die Diebe kamen bey ihm zusammen; und weil er Bier schenkte, so verzehreten sie bey ihm viel aus dem Verkaufe des Gestohlenen gelöstes Geld; auch verkaufte Hehlemann selbst für die Diebe das Gestohlene. Endlich ward die Diebsbande gefangen, und Hehlemann von ihnen angegeben, der dann mit ihnen zugleich gestrafet ward.

Wäre kein Fehler, so wäre auch kein Stehler.

Wer stehlen sieht, muß sich nicht scheuen, es anzugeben.

Wer da weiß, daß er etwas Gestohlenes kauft, der ist ein Gehilf der Diebe.

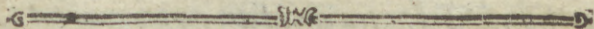
A' KÉPMUTATÓ.

GYÖRGY szolgál vala egy urat, a' kinek más különös hivatalai valának, és a' ki csak nébá-néba, nem pedig minden órában, láthatott szolgálai után. Ezeket az órákat fel jegyzé magának György. Ha megtudta, mikor jön elő ura, akkor balálba dolgozott. Ha vissza ment az ura, azonnal abban hagyta munkáját, és basztalan dolgokban foglalatoskodott. A' templomban ajtatosnak tette magát, sobajtozott, siránkozott. De titkon el-követte a' leg-féslettebb tselekedeteket-is. Az ura sok ideig leg-bivebb szolgájának tartotta lenni; mert György sokszor beszélgetett arról véle, hogy igazságtalanság túnyának, és hívségtelennek lenni, és a' többiek ellen panaszkodott, hogy azoktól hívségéért sokat kellene szenvednie. De egykor véletlenül rajta éré ura egy igen nagy lopáson, 's a' mikor meg-fogattan vólt, akkor jönnek vala világosságra gonosz tselekedetei. Kétszeresen megbüntetetett.

A' képmutató leg-gyalázatosabb gonosztévő, mert nem csak az embereket, hanem az Istent-is meg akarja tsalni. De meg-ne tsalatkozzatok, az Isten nem hágy magából tsúfot üzni.

A' PÁSZTOR EMBER.

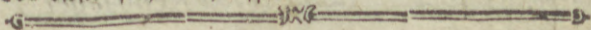
EG Y szép reggeli időben látá egy pásztor nyáját maga előtt legelni. Ugyan akkor jámbor gondolatokat indított-fel szívében. Istenem! úgy mond magában, Istenem! mi igen szép minden, a' mit te alkottál! ki szerentsés vagyok én, hogy téged ditsőit.

Der Heuchler.

Klaus diente bei einem Herrn, der andere Geschäften hatte, und der nur zuweilen, und nicht alle Stunden nach seinen Leuten sehen konnte. Diese Stunden merkte sich Klaus. Wann er nun wußte, daß sein Herr kommen würde, dann arbeitete er, als wenn er sich todt arbeiten wollte. War der Herr weggegangen; so ließ er die Arbeit liegen, und that unnütze Dinge. In der Kirche stellte er sich fromm an, seufzete, und weinete. Aber heimlich übte er die lüderlichsten Streiche aus. Sein Herr hielt ihn lang für einen treuen Diener; denn Klaus sprach oft mit ihm davon, daß es unrecht sey, faul, und untreu zu seyn, und klagete über die andern, wie viel er wegen seiner Treue von ihnen leiden müßte. Einst aber betraf ihn sein Herr unversehens über einem wichtigen Diebstahle, und als er gefangen gesetzt ward, da kamen alle seine bösen Streiche an den Tag. Er ward doppelst gestrafet.

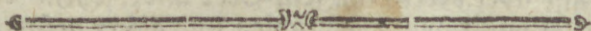
Ein Heuchler ist der schändlichste Bösewicht, denn er will nicht allein Menschen, sondern auch Gott betrügen. Aber irret euch nicht, Gott läßt sich nicht spotten.

Der Hirt.

An einem schönen Morgen sah ein Hirt sein Vieh vor sich weiden. Da entstanden in seinem Gemüthe fromme Gedanken, und Vorsätze. „Gott!“ sprach er bei sich, „Gott! du bist herrlich, und sehr gnädig! wie schön ist alles,
was

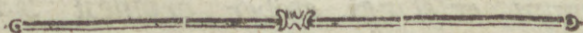
dotszithetlek! És itt egyedül magam vagyok, de te, uram! látsz engem, és esmérsz! Akarok-is hivatalomban híven el-járni, minden kárt el-távoztatni, és jót tselekedni. Mert ez az Isten akarja. Szegény fejem! miben-is mutathatom-meg inkább Istenemhez háláadáságomat, hanem az igaz engedelmestség által? El-ment tehát dolgára, és ki-tisztítá a' fiatal füz fákat a' vízi tsemeték-től, és a' mellyek ingadoztak, meg-erősíté. Vesz-szőket keresgetett magának, és a' romlott sövényeket meg-jobbította, a' faluban való betegeknek jó orvosfüveket szedegetett. Egy szóval igazában azon volt minden gondja, hogy jót tegyen. Ez a' falusiaknak igen meg-tetszett, és ötet szűkölködni nem engedték, mikorra meg-öregedett, és el-erőtlenedett.

EGÉSZSÉGTELEN, A' MI SOK.

Ha Kristóf lakadalomba, vagy más egyéb vendégtégbe hivatalos volt; annyit evett, 's ivott, hogy érzékenységet, és észét elveszté, 's annak felette meg is betegede. Tíz közben, minek „előtte cpen megittasodott volna, az emberek „kel sok garázdaságokat kezdett annyira, hogy

was du gemachet hast! Wie glücklich bin ich, daß ich dich preisen kann! Ich bin hier ganz allein, aber du Herr siehst, und kennst mich! Nun will ich auch in meinem Amte treu seyn, Schaden verhüten, und Gutes thun. Denn das ist Gottes Willen. Und womit kann ich Armer meinen Dank gegen Gott besser beweisen, als durch einen aufrichtigen Gehorsam? Da gieng er hin, und reinigte die jungen Gezeiden von Wasserzweigen; und diejenigen, welche zu locker standen, trat er fest. Er suchete sich Zweige, und besserte den Zaun, der schadhaft war, und suchete gute Kräuter für die Kranken im Dorfe. Kurz, er dachte mit großem Ernste darauf, daß er Gutes thäte. Das gefiel den Leuten im Dorfe sehr wohl, und sie ließen ihn keine Noth leiden, da er alt und schwach ward.

All zu viel ist ungesund.

Sym Christoph auf einen Hochzeit, oder ein anderns Fest eingeladen war; so aß, und trank er so viel, daß er Dumm, und Verstand verlor, und hernach krank würde. Während des Trinkens, sey er völlig betrunken worden, fing

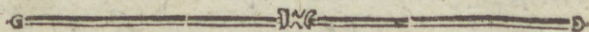
hogy sokszor jól kére veretetten vitetett
háza. Mert azt tartotta, hogy vendég-
ségben lenni, annyi legyen, mint magá-
nak jó kedvet gerjeszteni; és az étel
ital azért adatik „ fel, hogy kiki
torkig, és egész betegé meg „ tönije
magát, ’s eszt megigya. De Kri-
stóf Kevés jót „ is tanult Szüléitől,
és az Törölőkban; nem „ is völt
Jemni értelmez ember örömet Tár-
Szágában.

Az Isten’ adományival vidám
kedvel élj; de nyelved’ izlése a’
mértéktelenségre ne vezessen. Min-
den dologban mértéket tartj. A’
mértéktelenség nagyobb vétek, hogy
sem

er mit den Lütten allerlei Gaudel
 an, so, daß er noch obendrein blaß,
 und braun geschlagen noch Hausr gra-
 tragen ward. Dann er glaubte,
 daß hinter einen Chorstag freyen,
 und sich recht lustig machen; und
 darinn würden so gutes Essen, und
 Trinken aufgetragen, damit ein
 jeder sich krank essen, und um
 den Verstand trinken sollte. Aber
 Christogh hatte auch wenig Gön-
 ne von seinen Lütten, und in
 der Schule gelehret, und kein un-
 ständiger Wunsch war gar in sei-
 ner Gesellschaft.

Sey frolich bei dem Genuß der
 göttlichen Gaben; aber laß dich
 von deiner Jugend nicht zur Unmaß-
 sigkeit verleiten. Halt Maß in
 allen Dingen. Unmäßigkeit ist

*sem a' minéműnek tartják azt Közön-
ségesen.*

A' FELSŐSÉGNEK HASZNÁRÓL.

*Egy faluban laktanak négy rendes,
a' vagy is olly négy gazdák, a' kik a'
rendet, és igazságot Szerették; és
tizenkét rendetlenek, az az, olyanok,
a' kik semmihez sem, csak tulajdon
akarataikhoz igazgatták magokat, és
a' Köz jóhoz semmivel sem járultak.
Ennek a' falunak földjén által foly
vala egy patak. Ez a' nagy vizekben
sokszor bé „szakasztá a' töltéseket, és
ki „öntésével ártott a' Szántó földek-
nek, és a' Kaszáló rétekeknek. A' négy
rendes Gazdák töltögettek, és igyekez-
tek tehetségeik Szerént; de ez hoz-
zájuk képest igen nagy munka volt;
a' tizenkét rendetlenek pedig nem aKa-
rák*

nun grössern Sünden, als man zu
unmühselig glaubet.

Dem Tugenden der Obrigkeit.

Du nimmst Dorfs wohnten eine
ordentlich, oder solchen, die Ord-
nung, und Recht lieben, und
zwölf unordentlich Wirth, das
heißt: solchen, die sich nach nicht,
als nach ihrem eignen Willen rich-
ten wollten, und zum allgemeinen
Lust nach nicht beitragen wollten. Du
denn füldest dieses Dorfs floss ein
kleiner Fluß, der bei groffen Was-
ser oft die Dämme durchschling, und
durch Ueberfluthung Dämme,
und Wiesen beschädigt. Du eine
ordentlich Wirth Dämme,
und thaten ihr möglich; aber es
war für sie zu viel Arbeit: die

rák azokat segíteni, és nyakasságból inkább kárt vallottak, hogy sem másokon „ is segítsenek. Falujokban olly nagy, és mély jár volt, hogy abban elakadt télen marhájak, és egyik se hordhatta ki télen udvarából fűadtság, és kár nélkül a' ganéjt. A' négy rendez gazdák mondanak sokszor: Segítetek mindnyájan, és rakjuk „ ki a' falut kövekkel. A' tizenkét rendetlenek pedig reá nem állottak; hanem más egyéb dolgokba kaptak, és a' földművelés leg „ kissebb gondjak volt. Azon falunak volt sok távulabb „ való sovány szántó földje, és kevés fája, mert regtőlóta rossz gondviselések volt az erdőre. Tilalmast állítsunk „ fel, mondanak a' négy rendesek, és abba fűnagokat vessünk, a' marhát őrizteszük, hogy a' fiatal fát le „ ne egye,

még

zwölf Unordentlichem aber wollten
nicht helfen und aus Eigensinn ihre
eigene Schaden leiden, als die andern
beihilflich seyn. In ihrem Dorfe war
es vorastig, und tief, daß im Win-
ter ihre Vieh sterben blieb, und kri-
chen ohne Mühe und Schaden der
Jünger vom Hofe bringen konnten,
die eine ordentlichem Viehthun sagten
am 4ten: Lasset uns alle helfen, und
das Dorf mit Feldstreuungsflattern:
Die zwölf Unordentlichem aber
wollten nicht, sondern nahmen als
bei andern Dingen vor, und ihre
Zackelbau war ihren geringsten Vor-
zug. Es war viel nutzlosere schlechte
Anzahl bei dem Dorfe, und das
Dorf hatte wenig Holz; denn es war
von jeher schlecht damit haubtzu
halten worden. Lasset uns Einigung

még nagyra fel „ nő. Ugyan ezzel meg „ esne nekünk , mondanak a' rendet „ lenek ; most a' falun ki „ hajtjuk lovainkat , fel 's alá Szaladoztatjuk , a' hová akarnak , akkor pedig ezt abban kellene hagynunk. Egy szóval , ők minden jóban ellenkeztek. El „ végre nyert ez a' falu egy rendes ura „ ságot. Azonnal minden másképen folyt. A' jámborok meg „ dítér „ tettek , és meg „ őltalmaztattak ; a' többieknek meg „ kellett magokkal a' rendet , és igazságot tetszetni , és a' kemény nyakúak meg „ törtetettek.

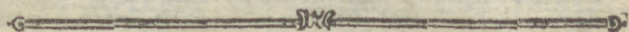
Isten az embereket felszözegek ál „ tal vezérli. A' felszözeg Istentől
ren „

wachsen, sprachen die Ordentlichern,
und Holzsaamen darin säen, und
das Pflanz hüten, daß es das jün-
ge Holz nicht abreißt, bis es groß
wird. Das waren uns eben recht,
sprachen die Unordentlichern, ist
gegen uns unser Pflanz aus dem
Dorf, und lassen sie laufen, wo-
hin sie wollen, alsdann müßten wir
dieses ja unterlassen. Kurz, sie
hielten in allem Gütten das Wider-
spiel. Endlich bekam dieses Dorf
eine ordentliche Obrigkeit. Da ward
es anders. Die Rechtsschaffenen wur-
den gelobt, und geschützt, die an-
dern müßten sich Ordnung, und
Recht gefallen lassen, und die Wi-
derspenstigen würden gestraft.

Es arginert die Menschen durch
Obrigkeiten. Die Obrigkeit ist von

*rendeltetett. Ez meg „bünteti a' gonosz-
tévőket, 's a' jámborokat védelmezi,
és segíti.*

*Minden ember meg' „adja tehát
önként magát a' felsőségnek, mellynek
hatalma alá vagyon vetve.*

A' TÁRSASÁGRÓL, FELSŐSÉGRŐL, A' TÖRVÉNYRŐL,
ÉS KATONÁKRÓL.

GYERMEKEK! midőn szüelíteknak házokban vagytok, vallyon, meg-kell-é magatokat azokhoz a' rendelésekhez igazgatnatok, mellyeket bé-hoztak szüelítek? Nem kell-é, példának okáért, jönnetek, mikor enni hívnak; fel-kelnetek, mikor felköltenek; ide, vagy oda mennetek, mikor küldenek? — Tehát meg-kell tartanatok szüelíteknak parantsolatjaikat, és nem kell a' rendeléssel ellenkeznetek, mellyet szüelítek bé-hoztak, az az, szüelítek parantsolnak veletek, és ti engedelmeskedni tartoztok.

DE mitsoda rendetlenség volna a' háznál, ha senki sem parantsolna, a' vagy ha parantsolna, és senki sem engedelmeskedne? Bizonyyal, gyermekeim! nem volna télen meleg szobátok, ételetek, és ruhátok testeteken; mert kiki csak magáról szorgalmatoskodnék, és minden oda veszne, a' vagy már régen oda-is veszett volna.

Gottordnung. Die Strafen die Lössen, und ist der frommen Schutz, und Lristand.

Indermann sey also willig Un: Anthat der Obrigkeit, die Gewalt über ihn hat.

Von der Gesellschaft, der Obrigkeit, von Gesezen, und Soldaten.

Kinder! wenn ihr in eurer Aeltern Hause seyd, müsset ihr euch nicht nach den Ordnungen richten, die eure Aeltern eingeführet haben? Müsset ihr nicht z. B. kommen, wenn sie euch zum Essen rufen: aufstehen, wenn sie euch wecken; da, oder dort hingehen, wenn sie euch schicken?—Ihr müsset euch also die Befehle eurer Aeltern gefallen lassen, und der Ordnung nicht widerstreben, die eure Aeltern eingeführet haben, das heißt, eure Aeltern befehlen, und ihr müsset gehorchen.

Welche Unordnung aber würde das im Hause seyn, wenn keiner befähle, oder wenn er befähle, und niemand gehorchte! Gewiß Kinder! Ihr hättet keine warme Stube im Winter, kein Essen; und kein Kleid auf dem Leibe; denn ein jeder würde für sich nur sorgen, und dann giengte alles zu Grunde, oder wäre schon längst zu Grunde gegangen.

Aldafsék tehát azért az Isten, hogy mélységes böltsesége fzerént úgy rendelte-el a' világot, a' mint vagyon, és a' rend után mindenhemü bódogságot következtet.

Istennek világ' földjén vagynak külömbféle élet rendek, azaz, vagynak olyan emberek, a' kik másokkal parantsolnak, és olyan emberek, a' kik másoknak engedelmeskedni tartoznak. Azokat, a' kik parantsolnak, szüléknek, uraságoknak, felsőségeknek, elő-járóknak nevezzük; azok pedig, a' kik engedelmeskednek, gyermekek, tisztek, jobbágyok, vagy szolgák. A' ki mással parantsol, ugyan az Izemélyére-való nézve engedelmeskedni tartozik ismét másnak, példának okáért, ti engedelmeskedni tartoztok szüléiteknek, szüléitek pedig a' földes uraságoknak, és ezek az uraságok az ország' urának, az Istennek pedig minden ember.

Szerelmes gyermekeim! minden ember nem lehet úrná, és előbb-keővé. Úgy vegyétekfel a' világot, mint egy templomot. Nemdenem az első székben nem ülhetnek (mindnyájan? Tsak egynehánynak vagyon ott helye, a' többiek a' második székben ülnek, a' harmadikban, és így tovább.

Ezt a' rendet tette a' fő böltseségű Isten. A' ki jó erköltsű, kedvelli Istennek rendelését:

De hogy lehetett-meg az, hogy egy ember másnak engedelmeskedjen, annak szolgáljon, 's azzal társaságban, a' vagy-is bizonyos egymástól-való lefüggésben éljen? Vallyon nem maradhatott-é kiki maga saját ura, nem élhetett magának, a' nélkül, hogy másokért gondoskodjon?

Ez

Gott sey also gelobt dafür, daß er nach seiner höchsten Weisheit die Welt so eingerichtet hat, wie sie ist, und auf Ordnung allenthalben Glückseligkeit folgen läßt.

In der Welt Gottes sind verschiedene Stände, das ist: es giebt solche Menschen, die andern befehlen, und solche Menschen, die andern gehorchen müssen. Die, welche befehlen, heißt man Ältern, Herrschaften, Obrigkeiten, Vorgesetzte; die, welche gehorchen, sind Kinder, Beamte, Unterthanen oder Knechte. Wer dem einen befehlt, muß doch für seine Person wieder andern gehorchen, z. B. Ihr müßet euern Ältern gehorchen; aber eure Ältern müssen eurer Grundherrschaft gehorchen, und diese Herrschaft muß wieder dem Landesherrn gehorchen, und Gott müssen alle Menschen gehorchen.

Liebe Kinder! Alle Menschen konnten nicht Herren, oder Vornehme seyn. Stellet euch einmal die Welt als eine Kirche vor. Nicht wahr, auf der vordersten Bank konnten sich nicht alle setzen? Nur etliche haben Platz darauf, die andern setzen sich auf der zweyten, dritten, und so weiter.

Diese Ordnung hat der höchstweise Gott gemacht. Wer tugendhaft ist, läßt sich Gottes Ordnung gefallen.

Aber wie mag es wohl angegangen seyn, daß ein Mensch dem andern gehorchet, ihm dienet, und mit ihm in Gesellschaft, oder in gewissem Verhältnisse lebet? Hätte nicht ein jeder sein eigener Herr bleiben, oder vor sich leben können, ohne sich um den andern zu be-
kümmern.

Ez nem volt volna-é jobb? Nem, szerelmes gyermekeim! Mért miképen származtak legyen a' társaságok, törvények, felsőségek, és a' katonák, el-mondom néktek rövideden.

Elejéntén csak egy pár ember vólt. Ádám az atyjok, és Éva az anyjok minden embereknek, a' kik utának éltenek, és még élnek. Ezek bírták az egész földet. Mert hatalmat adott nékiek az Isten a' földön, és minden állatokon. Házaságban éltenek, és gyermekek vólt. A' míg a' gyermekek kitsinyek vóltanak, az atyának, és anyának kellett azoknak fel-tartásokon, 's neveléseken gondoskodnia, mivel magokon nem segíthettek: és a' gyermekek tartoztak szüléiknek engedelmeskedni.

Imé, e' vólt az első társaság, a' vagy-is familia, tudni-illik, a' szüléké, és gyermekeké. És itt vólt az első uraság, a' vagy-is hatalom tudni-illik, szüléké a' gyermekeken. És az első maga meg-adás, a' vagy-is engedelmeség, tudni-illik, gyermekeké a' szülékhez.

Minekutánna a' gyermekek elégségesen megkorosodtak, és meg-erősödtek élelményekről, és megtartásokról már magoktól gondoskodni: azok is familiát támasztának-fel. Azért a' szülék azoknak adának valami részt vagyonokból, és el-botsáták magoktól. Minekutánna már az emberek naponként jobban, és jobban meg-fokasodtak; több, és több familiák-is támadtak, és végre e' földön megszűz elszéllyedtek. A' míg helyek vólt, addig ez így mind könnyen meg-lehetett. De még-is egy föld rész jobb vólt a' másiknál. Jó vizet, jó szántó földet, jó legeltetőt, jó fat
nem

kümmern. Wäre das nicht besser gewesen? Nein, geliebte Kinder! denn wie die Gesellschaften, Geseze, Obrigkeiten, und Soldaten entstanden sind, will ich euch kürzlich erzählen.

Anfänglich waren nur ein paar Menschen, Adam der Vater, und Eva die Mutter aller Menschen, die nach ihnen gelebet haben, und noch leben. Ihnen gehörte die ganze Erde. Denn Gott hatte ihnen die Herrschaft über die Erde, und alle Thiere gegeben. Sie lebeten in der Ehe, und hatten Kinder. So lang die Kinder jung waren, mußten der Vater, und die Mutter für ihren Unterhalt, und für ihre Erziehung sorgen, weil sie sich selbst nicht helfen konnten; und die Kinder mußten den Aeltern gehorsam seyn.

Sehet! das war die erste Gesellschaft, oder Familie, nämlich von Aeltern, und Kindern. Und da war die erste Herrschaft, oder Gewalt, nämlich der Aeltern über die Kinder, und die erste Unterthänigkeit, oder der Gehorsam, nämlich der Kinder gegen die Aeltern.

Wie die Kinder alt, und stark genug wurden, und ihre Nahrung, und Erhaltung selbst besorgen konnten, wollten sie auch eine Familie stiften. Die Aeltern gaben ihnen daher etwas Eigenes, und ließen sie von sich. Als sich nun die Menschen immer mehr vermehrten; so gab es auch immer mehrere Familien, und diese breiteten sich endlich über die Erde aus. So lang Platz da war, gieng das wohl an. Ein Fleck aber war doch besser, als der andere. Gutes Wasser, gute Aecker, gute Weide, gutes Holz war doch nicht allenthalben gleich gut

nem találhattak mindenütt egyenlőképen. Minde-
 nik familia örömeit bírta volna a' jobbat. A' ki
 pedig valami jót bírt, oda mást nem örömeit bo-
 tsátott. Innét ellenkezések származtak a' fami-
 liák között. Hogy mást jobban meg-áldott Isten,
 mivel szorgalmatosb, és jámborabb volt, ez mást
 fel-háborított. Azért az ellenkezésből erőszakos-
 ság lőn, és egyike a' másikat agyon veré: a'
 vagy, ha egyik familia erősebb volt másikánál,
 az erősebb a' gyengébb familiát el-űzé, és el-ra-
 gadá fájátját. Azok az-után, a' kik el-űzetettek,
 ha alkalmatosságra kaptak, meg-boszfúllák ma-
 gokat, és, a' miben lehetett, mindenben vívni ár-
 tottak vala a' ragadóknak. Ha pedig ez állan-
 dóképen így folyt volna; az emberi nemzetség
 úgy, a' mint látjuk, el-nem fokasodott, hanem
 hamar végre jött volna. Öszve gyűlének tehát
 több familiák, és mondának: Alljunk öszve,
 egyenlő akarattal védelmezzük magunkat, és
 sajátunkat az ellenkezők ellen: azon kívül kö-
 zönségesen segítgessük egymást az ollyatén dolgok-
 ban, mellyet egy familia magán el-nem kezd-
 het, vagy véghez nem vihet. Így származtak
 a' nagy társaságok, a' mellyek népeknek, nem-
 zetségeknek, tartományoknak neveztetnek.

Tsak hamar észre vették pedig az embe-
 rek, hogy magán az egyesülés által nagyobb tár-
 saságban még nem sokkal jobbítatott-meg állapot-
 jok. Mert a' midőn nagy szükség érte őket; egy
 szorgalmatosan segített, más rest volt, és keveset
 tett; egy korán jött, más későn; meg-sem egyez-
 hettek, hogy mihez kezdjenek, mivel kiki ismét
 maga fazéka mellé inkább takarított, és az egész
 tár-

gut zu finden. Eine jede Familie wollte gern das Beste besitzen. Wer aber was Gutes hatte, wollte es nicht hergeben. Da entstand Feindschaft unter den Familien. Daß Gott den einen mehr gesegnet hatte, weil er fleißiger und frommer war; das verdroß den andern. Da wurde aus Feindschaft Gewaltthätigkeit, und einer schlug den andern todt; oder wenn die eine Familie stärker war, als die andere, so jagete die stärkere die schwächere Familie weg, und raubte ihnen das ihrige. Wenn nun die, welche vertrieben waren, Gelegenheit fanden, so rächeten sie sich, und thaten den Räubern wieder alles zu leid, was sie konnten. Hätte aber dieses beständig so fortgedauert; so hätte das menschliche Geschlecht sich nicht, so wie geschehen ist, vermehren können, sondern wäre bald zu Grunde gegangen. Da traten viele Familien zusammen, und sageten: „Wir wollen uns vereinigen; wir wollen gemeinschaftlich uns, und das unsrige gegen unsere Feinde beschützen, und wollen uns auch sonst gemeinschaftlich in solchen Arbeiten beistehen, die eine Familie nicht allein bestreiten, oder ausführen kann.“ Da entstanden die grossen Gesellschaften, die man Völker, Nationen, oder Staaten nennt.

Die Leute aber merketen bald, daß sie durch die blosse Vereinigung in eine grössere Gesellschaft, noch nicht viel gebessert wären. Denn wenn die grösste Noth war; so half der eine fleißig, der andere war faul, und that wenig; der eine kam früh, der andere spät; und sie konnten auch nicht eins werden, was gethan werden sollte, weil ein jeder wieder
 sei-

társaságnak javát nem állította előbb valónak önnön hasznánál.

Ezután ebből midőn ismét a' társaságban fok nyomorgatás támadott, melly mindenikét szorongatja vala; meg-egyeztek az emberek, hogy valamit rendeljenek, hogy minden esetben mit, és mit nem kelleffen tenniük, a' vagy mi legyen igazságos, és igazságtalan; és mindenike meg-fogadta, hogy a' tellyes végzést helyben hagyja, és annak engedelmeskedni fog. Így származtak a' törvények, vagy-is az el-rendelések a' társaságokban.

Azután e' következett ennek felibe, hogy a' törvénynek végzését kiki helyben hagyja, és annak engedelmeskedjen, ha az valamit fel-ád, a' vagy valami hiba miatt meg-int, és meg-bűntet. A' ki álnok vólt, azt mondá: a' törvény engem' nem illet, én nem úgy értem a' törvényt, mint ti többek, hanem a' mennyire nékem javamra vagyon. Ha pedig ezt meg-engedte a' társaság, szintén annyit ért, mintha semmi törvények sem lett vólna, mert mindenike azt tselekedte, a' mit akart. Megegyeztek tehát ismét abban, hogy bizonyos emberek legyenek közöttök, a' kik törvény szerént ítélnének, és mindenikének a' perekben igazságot mondjanak 's végezzenek. Ezeknek mindnyáján engedelmeskedjenek, és magokat azoktól vezéreltessék. Ezek az emberek bizonyos adók által a' társaságnak mindenikétől megjutalmaztassanak, 's tartassanak, és ezeknek élete' vesztése alatt senki se merjen ártani; hanem a' népnek mindenik köztágja tartozzék a' törvénszegőt engedelmeségre le-kötelezni, vagy pedig azon bé-tölteni a' felsőségek végzett ítéletét.

Igy

seinen besondern Vortheil suchete, und das Beste der ganzen Gesellschaft seinem eigenen Nutzen nicht vorzog.

Als nun daraus in der Gesellschaft wieder viel Noth entstand; die einen jeden drückete, so wurden die Menschen eins, daß etwas festgesetzt würde, was in jedem Falle gethan, oder nicht gethan werden sollte, oder was Recht, oder Unrecht wäre; und ein jeder versprach mit dem Festgesetzten zufrieden, und gehorsam zu seyn. Da entstanden die Geseze, oder die Verordnungen im Staate.

Nun kam es noch darauf an, daß auch ein jeder den Ausspruch der Geseze, wenn sie ihm etwas zu thun auflegten, oder wegen eines Fehlers ihn zurecht wiesen, und strafeten, sich wirklich gefallen ließe, und gehorchte. Wer listig war, der sagete: „Das Gesez geht mich nicht an; ich verstehe das Gesez so nicht, wie ihr andern, sondern wie es mir Vortheil bringt. Wenn das aber die Gesellschaft litt; so war es eben so gut, als wenn gar keine Geseze gewesen wären, denn ein jeder that, was er wollte. Sie wurden also wieder einig. Es sollten gewisse Leute unter ihnen seyn, die nach dem Geseze urtheilen, und einem jeden bei seinen Streitigkeiten Recht sprechen, oder richten sollten. Denen wollten sie alle gehorchen, und sich von ihnen regieren lassen. Die Leute sollten durch gewisse Abgaben, von einem jeden der Gesellschaft belohnet, und erhalten werden; keiner sollte bei Lebensstrafe ihnen schaden dürfen; sondern alle Mitglieder des Volkes wollten den Verbrecher zum Gehorsame anhalten; oder die

Igy származtak a' bírák, felsőségek, fejedelmek, és királyok.

De a' nagy társaságnak, a' vagy-is mindenik népiek voltak tulajdon törvényei, és tulajdon szokásai, a' vagy rendelkezései; ezekhez nem akarták magokat más társaságok, a' vagy-is népek alkalmaztatni, ha ez nékiek kárt okozott; annál-is inkább nem vették-fel az idegen felsőségnek végzett ítéletét. Ha már külömb-féle társaságok, vagy népek együtt lévén, nem akartak a' peres dolgok aránt meg-egyezni, vagy meg-nem egyezhettek, egy más ellen ellenségesen történek, reájok ütének, dúlóképen el-ragadák gabona jószágait, marháikat, és embereiket; 's ugyan az embereket úgy tarták-meg, mint szolgákat, és ezeknek ingyen kellették szolgálniok. Azaz, hadakozás volt közöttök. Ez már magában-is elég veszedelmes állapot volt; mert minden kipusztítatott, és az által a' rosz még nagyobbá lön, mivel mindenike a' népnek közönségesen fel-támadá, és fokat kellették egyszerre tennie: vigyázni, a' vagy az ellenséget üzni, vagy az ellenséget el-állani, ha reájok ütött; mert senki sem mert el-maradni, hogy meg-ne gyaláztasson, és a' községből ki-ne veretteffen. Nem maradtak-meg tehát minden helyen a' földműveléshez szükséges elegendő munkások, nem-is vigyáztak a' vetés', vagy aratás' idejére, következendőképen nyárbán télre élelmet el-nem tehettek. Ha tovább tartott a' háború, a' mint könnyen meg-gondolhatjátok, minden végre ment. Megegyeztek tehát az emberek, hogy közülök csak a' frissebbek, ifiabbak, és erősebbek vigyázzanak, 's hadi szolgálatot tegyenek; sőt béke-ség'

die Urtheile der Obrigkeit an ihm vollziehen. Da entstanden die Richter, Obrigkeiten, Fürsten, und Könige.

Aber eine grosse Gesellschaft, oder jedes Volk hatte seine eigene Geseze, und eigene Gebräuche, oder Verfassungen, darnach wollten sich denn die andern Gesellschaften, oder Völker nicht richten, wenn es ihnen Schaden brachte; noch weniger sich den Ausspruch fremder Obrigkeit gefallen lassen. Wenn dann nun verschiedene Gesellschaften, oder Völker uneins wurden, und sich nicht über die streitige Sachen vergleichen wollten, oder konnten; so handelten sie feindschaftlich gegen einander, fielen ein, und raubeten die Aerndte, Vieh, und Menschen weg, und die Menschen behielten sie als Knechte, und sie mußten ihnen umsonst dienen. Das heist, es war Krieg unter ihnen. An, und für sich war das nun schon ein schlimmer Zustand, denn es ward alles verwüstet, und das Uebel wurde dadurch noch grösser, weil ein jeder im Volke gemeinschaftlich auszog, und gleich viel thun sollte, um zu wachen, oder den Feind zu verfolgen, oder den Feind abzuhalten, wenn er einfiel: denn es durfte keiner zurückbleiben, ohne beschimpfet, und aus der Gemeinde verjaget zu werden. Es blieben also nicht die zum Landbaue gehörigen Arbeiter an jedem Orte, und es ward weder an Saatzeit, noch an Aerndte gedacht, mithin im Sommer kein Vorrath für den Winter gesammelt. Dauerte nun der Krieg lang, so gieng, wie ihr leicht denken könnet, alles zu Grunde. Da wurden die Leute eins: es sollten nur die muntersten, jüngsten und stärksten

❧

aus

ség' idejében-is mind azokban foglalatoskodjanak, a' miben foglalatoskodniok kellene a' háborúban, hogy az alatt a' többiek bátorságosabban otthon maradjanak, a' földet miveljék, és így a' közjóról gondoskodhassanak. 'S ezeknek tartásokkal gondoljon az egész társaság, mivel mindenikének attól java, és haszna vagyon. Így származtak a' katonák.

*Magyar, és Német
Igék.*

*Ungriſch und Deutsche
Wörter.*

Isten	Gott
Angyal	Engel
Ég	Himmel
Tsillag	Stern
Nap	Sonne
Hóld	Mond
Világosság	Licht
Tűz	Feuer
Levegő-ég	Luſt
Víz	Waſſer
Meleg	Wärme
Hideg	Kälte
Hó	Schnee
Efő	Regen
Felhő	Wolke
Köd	Nebel
Szél	Wind
Harmat	Thau
Zuzmaráz	Reiſ
Szélvész	Wetter
Menyörgés	Donner
Kéefő	Hagel
Jög	Eis

Tsepp	Tropfen
Efő-esik	Es regnet
Hó esik	Schnehet
Mennydörög	Donnert
Villámlik	Blizet
Kő-efő-esik	Hagelt
Harmatozik	Thauet
Ember	Menſch
Férjfi	Mann
Azízony	Weib
Lélek	Seele
Bíz	Bernunſt
Test	Körper
Haj	Haar
Ortza	Geficht
Szem	Aug
Száj	Mund
Fog	Zahn
Ál	Kinn
Nyál	Speichel
Íz-érzés	Gefchmack
Hallás	Gehör
Szakál	Bart

aus ihnen machen, und im Kriege Dienste thun auch in Friedenszeit sich in allem dem üben, was sie im Kriege schon ausüben mußten; damit die andern indessen sicher zu Hause bleiben, das Land bauen, und also das gemeine Beste besorgen könnten. Und für deren Unterhalt wolle die ganze Gesellschaft sorgen, weil doch ein jedes Vortheil, und Nutzen davon hätte, Daher sing die Soldaten entstanden.

*Magyar, és Német
Igék.*

Nyak	Halb
Fül	Ohr
Kar	Arm
Kéz	Hand
Uj	Finger
Köröm	Nagel
Ököl	Faust
Ér	Adler
Mely	Brust
Oldal-tfont	Ribbe
Has	Bauch
Szív	Herz
Gyomor	Magen
Térd	Knie
Tsont	Bein
Hús	Fleisch
Vér	Blut
Bőr	Haut
Veriték	Schweiß
Élni	Leben
Hallani	Hören
Szeretni	Lieben

*Ungriſch-und Deutsche
Wörter.*

Gyűlölni	Haſſen
Hallgatni	Schweigen
Szólni	Reden
Sírni	Weinen
Nevetni	Lachen
Enni	Esſen
Inni	Trinken
Alunni	Schlafen
Álmodni	Träumen
Állani	Stehen
Járni	Gehen
Futni	Laufen
Ülni	Sitzen
Fekünni	Liegen
Dolgozni	Arbeiten
Nyugodni	Ruhen
Egélzségben	Gesund
lenni	ſeyn
Betegségben	Krank
lenni	ſeyn
Meg-halni	Sterben
Ház	Haus

*Magyar, és Német
Ígék.*

*Ungarisch und Deutsche
Wörter.*

Fal	Wand	Süveg	Hut
Ajtó	Thüre	Ing	Hemd
Lakat	Schloß	Nadrág	Beinkleid
Küls	Schlüssel	Palást	Mantel
Szeg	Nagel	Fő-kötő	Haube
Kamara	Hammer	Kapots	Schnalle
Kötél	Strick	Gyöngy	Perl
Kút	Brunn	Erfény	Beutel
Kementze	Ofen	Tzipellő	Schuh
Pintze	Keller	Oskola	Schule
Istálló	Stall	Könyv	Buch
Gyertya tartó	Leichter	Tábla	Tafel
Koppantó	Nichtsheere	Papiros	Papier
Asztal	Tisch	Penna	Feder
Pad	Bank	Ténta	Dinte
Étek	Speise	Vialz	Wachs
Ital	Trank	Levél	Brief
Kalán	Pöffel	Kréta	Kreide
Kés	Messer	Mester	Meister
Villa	Gabel	Parantsolni	Befehlen
Pohár	Glas	Reá figyel-	Aufhor-
Konyha	Küche	mezni	chen
Szakátsné	Köchin	Tsatsogni	Schwägen
Fa	Holz	Tanítani	Lehren
Tűzhely	Herd	Tanulni	Lernen
Holt szén	Kohle	Olvasni	Lesen
Eleven szén	Glut	Írni	Schreiben
Fazék	Topf	Idő	Zeit
Nyárs	Bratspies	Esztendő	Jahr
Főzni	Kochen	Tavas	Frühling
Sütni	Braten	Nyár	Sommer
Forni	Sieden	Ősz	Herbst
Ruha	Kleid	Tél	Winter

*Magyar, és Német
Igék.*

*Ungarisch und Deutsche
Wörter.*

Hónap	Monat	Mázsa	Centner
Hét	Woche	Atya	Vater
Nap	Tag	Anyá	Mutter
Vasárnap	Sonntag	Fiú	Sohn
Hétfő	Montag	Leány	Tochter
Ked	Dienstag	Mező	Feld
Szereda	Mittwoch	Hegy	Berg
Tsötörtök	Donnerstag	Völgy	Thal
Péntek	Freitag	Szántó föld	Acker
Szombat	Sonabend	Szántani	Ackern
Óra	Stund	Vetni	Säen
Reggel	Morgen	Aratni	Ernten
Tegnap	Gestern	Gyűjteni	Sammeln
Ma	Heut	Tsűr	Scheuer
Pénz	Geld		oder Stadel
Réz Pénz	Kupfergeld	Tsépelni	Dreschen
Ezüst Pénz	Silbergeld	Mérni	Messen
Kraitzár	Kreuzer	Örölni	Mahlen
Garas	Groschen	Malom	Mühle
Tizes	Zehner	Liszt	Mehl
Húszas	Zwanziger	Kenyér	Brod
Forint	Gulden	Sütni	Backen
Talér	Thaler		oder braten
Arany	Dufaten	El-adni	Verkaufen
Meszel	Seitel	Venni	Kaufen
Itze	Halbe	Fizetni	Zahlen
Pint	Maas	Tserélni	Tauschen
Akó	Eimer	Kereskedni	Handeln
Hordó	Fas	Tsalni	Bedrügen
Drága	Thauer	Hazudni	Lügen
Ótsó	Wohlfeil	Esküdni	Schwören
Font	Pfund	Átkozni	Verfluchen

Szám	Számlálni		Zahl. Zählen.
Egy	I	Ein	1
Kettő	II	Zwei	2
Három	III	Drei	3
Négy	IV	Vier	4
Öt	V	Fünf	5
Hat	VI	Sechs	6
Hét	VII	Sieben	7
Nyoltz	VIII	Acht	8
Kilentz	IX	Neun	9
Tíz	X	Zehn	10
Tizenegy	XI	Elf	11
Tizenkettő	XII	Zwölf	12
Tizenhárom	XIII	Dreizehn	13
Tizennégy	XIV	Vierzehn	14
Tizenöt	XV	Fünfzehn	15
Tizenhat	XVI	Sechzehn	16
Tizenhét	XVII	Siebzehn	17
Tizennyoltz	XVIII	Achtzehn	18
Tizenkilentz	XIX	Neunzehn	19
Husz	XX	Zwanzig	20
Harmintz	XXX	Dreißig	30
Negyven	XL	Vierzig	40
Ötven	L	Fünfzig	50
Hatvan	LX	Sechzig	60
Hetven	LXX	Siebzig	70
Nyoltzvan	LXXX	Achtzig	80
Kilentzven	XC	Neunzig	90
Száz	C	Hundert	100
Kétszáz	CC	Zweihundert	200
Háromszáz	CCC	Dreihundert	300
Négy száz	CCCC	Vierhundert	400
Ötszáz	D	Fünfhundert	500
Hatszáz	DC	Sechshundert	600
Hétszáz	DCC	Siebenhundert	700
Nyolcszáz	DCCC	Achthundert	800
Kilentszáz	DCCCC	Neunhundert	900
Ezer	M	Tausend	1000

SENTENTIÆ MORUM

PRO EXERCITIO LECTIONIS.

UT præsentem diem bene transigas ; statue eundem tibi supremum illuxisse.

Homo frugi Viro bono natura, amicitia jungitur, Virtus solidum est, & stabile bonum; opes ab uno ad alium demigrant.

Dii sudorem ante virtutem posuerunt.

Cave, ut earum rerum ne suspectum quidem te facias, quæ factu turpia sunt.

Anima valere præoptes, quam corpore.

Ille suus Præceptor est, qui in se ipso reprehendit, quod aliis objicit.

Thus Diis, laus vero bonis viris tribuenda est.

Reminiscere præteritorum, age præsentia: cave de futuris.

Bene audiet, qui de aliis bene dicere assueverit.

Ad virtutem tamquam asylum contendamus: hæc una extra tela fortunæ posita est.

Omnis rerum copia, possessio omnis, virtuti postponenda.

Uti qui scalas scandere cœpere, non nisi in summo gradu conquiescunt, ita in proposito firmus, & in cœptis immobilis esto.

Ejusmodi viatica comparanda sunt juveni, quæ & in naufragio enatantem sequantur.

Homini infestius nihil est, quam ipse.

Sævissimæ feræ in silvis ursi sunt, & leones; in urbibus calumniatores.

Plures fatietate, quam fame periire.

Coma elegans inter ornamenta minimo pretio constat.

Paupertas homines, & in artibus præstantiores; & in rebus agendis prudentiores fecit.

Quisquis patrem veretur, bonus civis evadet.

Dives avarus equum possidenti, sed equitandi ignaro similis est.

Si quis rem bene perpendat, nullum animal homine miserius est.

Soli cœlestes inter se sine invidia degunt.

Errant peregrini in viis, rudes & prudentes in rebus agendis.

Ignavi, ut terebra, officium non præstant, nisi adacti.

Pauperum vita similis est littus legentibus, diuitum in alto mari navigantibus.

Confidera, & postmodum rem aggredere.

Malis aliorum inspectis, melior evasi.

Pauca appetere divitem facit.

Imprudens bonum, quod manu tenet, non ante agnoscit, quam amiserit.

Consulturus aliquem, vide, ut rebus ipse suis consuluerit.

Ne somnum admittas ante, quam ex te ipso quænaveris: qua transii? quid egi? quid agendum omisi?

Divite ruditate literatam paupertatem non permutavero.

Prudentia suus homini murus, & arma, & præsidium est.

Divitum omnes sunt amici.

Hominem esse, satis magna ad omnem calamitatem causa est.

Boni gubernatoris est ventis se accommodare, sapientis fortunæ.

Eiusdem est: ingenio suo sapere, & recte monenti obtemperare.

Si continuo, & multa, & celeriter loqui prudentis esset, hirundines prudentia homines antecellerent.

Suum cuivis homini ingenium, bona aut mala fortuna est.

Verborum flumen, mentis gutta.

Labor bonæ fortunæ, gloriæque pater est.

Nec vinum acerbum potioni, nec mores agrestes hominum societati idonei sunt.

Modestum esse decet, qui aliena mensa fruitur.

Mentiri, animi pusilli, vel vani est.

Iratus ab infano tantum tempore distat.

Quid ad vitam retinendam requiritur amplius, ac Cereris donum, & aquæ potus.

Pulchra res est homo, si homo sit.

F A B U L A I.

GALLINA, ET PULLI.

GALLINA multorum pullorum sollicita Mater, gerebat magnam curam, ne forte Milvus unum, vel alterum, hinc inde errantem, vi aut dolo caperet.

Monet itaque singulos, ut sine mora sub ipsius alas festinent, quam primum celerem illum, trucem hostem omnium avium eminus volantem cererent.

Pulli longo tempore parvare, illico sub matris plumis se abdentes, cum vocantem audirent.

Subinde quispiam nimium sibi fidens, & adhuc aliqua humi jacentia grana edendi avidus, aliquanto diutius restitit: qui statim a milvo prehensus

hensus unguibus firmiter tentus, & diu quæſita præda voratus eſt.

D O C T R I N A.

Filii, qui excuſſo fræno obedientiæ, minas ſuorum aliquid hortantium, mandantium, vel vetantium Parentum temnere non verentur, fere brevis ævi ſunt, & a Deo certas pœnas timendas habent.

F A B U L A II.

V U L P E S E T L A R V A.

VULPES ſubit officinam, ubi variæ merces, ut; e ligno ſculptæ, e cera fictæ, partim pictæ imagines viſendæ erant; a Magiſtro velut ad nundinas paratæ monſtrabantur.

Venuſtam larvam in manus ſumit vulpes: heu quam pulchra, quam polita, quam ſine mendo facies! inquires.

Postquam autem eam vertit, & vacuam eſſe ſentit: non placet mihi, ait, cerebrum non habet.

D O C T R I N A.

Tali perſonæ pares cenſendi ſunt adoleſcentes, qui blanda forma, mundi, compti, auro & argento nitentibus veſtibus ornati; ſed ſimul meriſtipites, hebetes, rudes, vani, laſcivis, & malis moribus maculati, intra tam turpes, quam extra formoſi ſunt.

F A B U L A III.

A S I N U S I N P E L L E L E O N I S.

FUGITIVUS Aſinus reperit forte in ſylva pellem Leonis, qua velatus ſimulat furere ſe, fremere, mera bella, lites, rixas ſpirat.

Ru.

Rustici, qui rugientem audiebant, pallent; præ pavore in vicos se condunt; ipsæ tygrides, ursi, lupi anguntur, titubant metu: nedum ut cuiquam animus veniret cum fortissima belluarum luctandi.

Equi, boves, arietes, trementes, & tacentes in caulis suis latent, se nec movere, nec caput levare ausi.

Postquam in hunc modum diu per pascua grassatus & dominatus est, venit tandem herus, qui eum jam diu indagaverat. Tum ille horrendo rugire, ut illum quoque falleret.

Herus vero: fugo me non capies; nosco te mi Afelle, Illæ & Leonina pelle exstantes aures testes sunt, quis Leo sis.

Simul laqueum promit; calcibus repugnantem arcte ligat, stringitque: lumbos flagro e loris plexo ungit insigniter; pungit stimulis, si tardius gradetur; & probe verberatum, plexumque domum pellit.

DOCTRINA.

Ne te pro alio venditaris, quam sis; nec pro divite, docto, claris natalibus orto, si pauper, literarum parum peritus, & plebeius fueris. Talem simulationem nemo probat, omnes odere.

FABULA IV.

MUS URBANUS, ET RUSTICUS.

Mus urbanus rus ambulat, invitatur a mure rustico: libat, aut potius sorbillat aliquid; signa dans, tam viles dapes ad suum stomachum non esse.

Ducit nihilominus honoris causa hunc suum hospitem in urbem ad cauponis domum, ubi ipse habitabat.

Dulcia bellaria, ab ipso furunculo dudum compilata, lingenda apponit: uti & lac ad bibendum, sitimque restinguendam; suadet denique, ut secum in urbe maneat.

Interim crepit cista, ubi fera clausi prandebant; quidam per rimam explorat, quid intus streperet. Hic mus rusticus præ metu sudare, & caput fricare.

Si quis foris sonantius mungeret, ructaret, spueret, nequit tenere sibilos; necem expectat in momenta; rogat itaque, an talibus periculis sæpius vexetur? quotidie, inquit urbanus, sed oportet contemnere.

Rusticus contra: vale amice, ego domum redeo, ubi diram famem pati malo, quam apud vos cum tanto salutis discrimine merum lambere.

Herus meus a primo mane ad serum vesperum greges pascendo, hortulum fodiendo, liras æquando, agros arando, ferendo, metendo foris agit. Tum ego solus obambulo, & modico, quod venatus sum, tranquillus fruor, vale.

DOCTRINA.

Multi videntur felices, quod in magna gloria & aliorum gratia vivant, eorum domus, ut fana, auro fulgeant; eorum cœnæ optime coctis, tostis, assis, pistis, liquatis compleantur; cum tamen intus lenta quadam tabe curarum misere torqueantur, premantur, & exedantur.

FABULA V.

LEO, ASINUS, ET LEPUS.

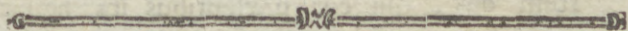
LEO adversus volucres bellum meditans, lustrat suam in ordines divisam aciem. Ut Ursum etiam
Asinum,

Asinum, & Leporem inter milites vidit, hianti ore ridens inquit, piger hic Asinus galeam, & gladium gerat? belli artes discat? molæ aptior est, quam castris. Ecquid autem putas, firmus stabit Lepus? præliabitur? triumphos numerabit? Erras Urse; reponit Leo; etsi Asino ad portanda onera, machinas, saxa uti nequirem; tubicinem faciam, qui suo rugitu commilitones in pugnam ciebit.

Lepus autem ob pedum ad currendum pernitentiam celeris Tabellarii officio fungetur.

DOCTRINA.

Nemo tam nihil est, quin ad aliquid aptus, & usui esset.

F A B U L A V I.

GLIRES, ET QUERCUS.

QUIDAM Glires suaserant, imo iam inter se sanxerant, annosam glandiferam quercum, e qua hactenus vixerant, sternere; nempe: radices tam diu rodere, dum caderet, cum nullum ferrum ad secandum, findendum, scindendum ad manum esset.

Causam afferebant: quod nimis operosum sit toties sursum deorsum meare; glandes in extremis frondibus pendentes carpere, quas in plano, & æquo campo commodius consumere possent.

Quispiam ex iis, qui reliquos prudentia excellere, & vulgi arbiter esse videbatur, ita ad plebem fatur:

Ecquid culpæ, sceleris, criminis, larga adeo arbor admisit? quid adeo de nobis bene merita peccavit, ut cædere velitis? Isthoc quidem nec deest, nec pium est.

Si saperetis o Cives! si vobis consulere sciretis, eam potius sepe cingeretis, & ut amplior crescat, probe custodiretis; si vetustate laboret, fulciretis; si aresceret, aliam ejus loco pangeretis.

Etenim postquam ruerit, nec jam humorem e terra suxerit, quis alet? posteros nutriet? jejunium erit deinceps. Intellexere vera dici, & pepercere.

D O C T R I N A.

Fabula eos juvenes notat, qui relictas a parentibus magnas opes per luxum paucis annis, ut voraces gurgites, hauriunt, ac deinde in egestate tristem vitam agunt.

Item eos, qui cor præsentibus ita figunt, ut mente futura minime prospiciant, neque hæc ad illa metiantur.

F A B U L A V I I.

Æ T H I O P S.

QUISPIAM Æthiopem mercatur; putat eum Domini, a quo emerat, incuria, fusco adeo colore tinctum, & inquinatum.

Lavat itaque solícite, sale etiam perfricat, scabit ad imam cutem, ut nigrum in album mutaret.

Vehemens frictio rubrum sanguinem, non item candentem pellem elicuit. Ægro deinde, & languenti mederi oportuit. Nihilominus ater Æthiops mansit.

D O C T R I N A.

Sunt subinde degeneres proles tam pravæ, & ad certa vitia inclinantis indolis, ut nullis monitis, præ-
nis

tiis, præmiis cedant, ut ad frugem reduci queant.
Vera ulcera familiarum, & sæpe parentum mortes.

F A B U L A V I I I.

CICADA, ET FORMICA.

ERAT hyemis admodum asperæ medium: terra nivibus tecta squalebat; alias rapide fluentes rivi, frigore, & gelu concreti rigeabant, cum Formicæ suum in divite penu servatum far ad solis radios siccabant.

Cicada fame torpens flagitat: ut sibi pro stipe de cumulo suo aliquid faveant, & saltem grana aliquot gustanda præbeant spondens, quod beneficii meminisse velit.

Cui formicæ: nos in æstu & calente æstivo sole naviter nos fatigavimus: minimum quievi-
mus; vellendis culmis, domum vehendis spicis per agros omnes vagantes, multum sudavimus, & ita congestimus, quæ præfagiebamus, quod nobis nunc necesse futura sint.

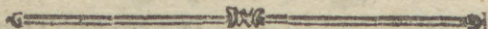
Tu vero soror Cicada, quid anni serenissimo tempore agebas? dormiebas, otiabaris;

Minime inquit: imo cecini, uti Cicadæ solemus, & lenibus susurris euntibus viæ tædia levavi.

Tum formica ridens: æstate cecinisti, nunc hyeme saltes licet, nihil tibi dabimus.

D O C T R I N A.

Senes misere egebunt; qui florem ætatis, dum sano corpore, animo vivido valebant, nugando, ludendo, vinum potando, amando, procando parum caste pessumdedere.

FABULA IX.

MUSCÆ.

Mel forte in cella effusum Muscæ advolantes
avide lingeant; cum jam saturæ avolare vellent,
& pedes tenaci visco constringi sentirent, morien-
tes gemeant: miseris nos! quibus ob modicum
degustatum cibum intereundum est.

DOCTRINA.

O quot ingenii alioquin probi juvenes periire,
ut se semel voluptati permisere.

F I N I S.

Magyar Tudományok Akadémiája

Könyvtára 2367/195. 2. sz.

146

andererscheinungen, für Liebhaber der Natur
 45 fr.
 (Fried.) sämtliche Werke, 4 Bände,
 12 Bogen, gr. 8. Leipzig. 1784 — 87.
 6 fl. 40 fr.
 Abhandlung in Rücksicht auf Wissenschaft,
 und andere merkwürdige Verhältnisse,
 herausgegeben und einem kurzen Abriß
 nach ihrer Geschichte, Glaubenslehre
 suchen. 12. Theil, gr. 8. 1788. 1 fl. 24 fr.
 Abhandlung einer Privatankast für den
 Gebrauch junger Leute zwischen dem 12ten
 und 1780. 50 fr.
 Abhandlung und Tugend, ein Versuch, neu
 dargestellt, von Herrn Diderot, aus dem
 Französischen. 1780. 30 fr.
 (de) Handbuch der Naturgeschichte
 mit erläuternden Anmerkungen und Corre-
 ctionen Biegler, aus dem Französischen
 1788. 1 fl. 30 fr.
 Systematische Anleitung zur reinen und
 angewandten oder allgemeinen Chemie, 12. m. R.
 2 fl. 15 fr.
 Abhandlung von Kopfswunden, aus dem Griechischen von
 15 fr.
 Abhandlung, oder Unterricht, wie das Stein- oder
 Blei, oder Holz, Thurn- und L'ombre-
 Spiel zu spielen. Nebst Anhang vom Tet-
 raedrischen Spiel, in läng. 12 Leipzig 1755. 15 fr.
 (von) Einleitung in die Malerey aus
 dem Französischen, m. R. 8. 1760.
 1 fl. 12 fr.
 Commentarii Rerum Romanarum,
 Consulari Imperio Gestarum, cum
 antiquitate R. Ritibus, 8. Lipsiae
 1 fl. 45 kr.
 (C. F.) Lustspiele, Neubearbeitete,
 Kupfern 8. Leipzig. 1783. 5 fl. 30 fr.
 Räthelspiele, 5 Bände, mit Kupfern, 8.
 5 fl.
 Die Dpern 3 Bände, mit Kupfern, 8.
 3 fl.

Act. 1784

T. 1.

ab
 dem

Anoll's, (Friedr.)
 brüllende H
 gegeben von J.
 alle beiden
 Zuchs, (D. G. 8
 nes Verhalten
 auf Arzn-wiss
 Cornwells, (B.
 fälle einer je
 Krankheit, in
 derselben, für
 dem Englische
 Walls, (Anton)
 Verfasser durch
 Spallanzani, (C
 ungs, 3. Schät
 ten, nebst ein
 fezt mit Zus
 Michaelis an
 Mannerts, (R
 ger Alexand
 1787.
 Gregory's, (Ge
 heiten überhe
 sondere, au
 Ausgabe us
 Georgi, (Joh.
 tionen des
 Gebräuche,
 würdigkeiten
 4. Leipzig
 Schmid's, (C
 gr. 8. 176
 Kennicott, (C
 hebraeici
 scriptis in
 vertit G.
 Leben, (das
 Schweden
 Walthers
 Vorrede u
 Bände, 8

